

KULTÚRA

ROČNÍK XXI. – č. 16

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

19. SEPTEMBRA 2018

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Po nástupe prezidenta Trampa v USA sa začal v našich médiách frekventovane objavovať pomerne nový termín "deep state", hlboký štát. Položil som si preto otázku, či existuje aj v Slovenskej republike "deep state". Pre potreby tohto článku za "deep state" pokladám vysokú štátnu byrokráciu: Zamestnancov ministerstiev, centrálnych štátnych orgánov, centrálnych kultúrnych,

pragocentrizmu, ktorá bola jedna z príčin kolapsu štátu a jeho zániku. Ako poslanec bývalého federálneho zhromaždenia ČSFR som mal možnosť spoznať ju zblízka. Po zániku ČSFR sa so vznikom Českej republiky pražský - československý deep state zmenil bez bolesti v priebehu dňa na český deep state.

Ako to bolo po vzniku SR?

Naša nežná revolúcia, aj nežný vznik štátu znamenali, že u nás ani

Slovenský *deep state* alebo česko- slovenský Kubo

školských, športových a vedeckých ustanovizní, štátnej televízie a rozhlasu a iné mienkotvorné médiá, tvoriace hlavný informačný prúd, tzv. mainstream. Tiež vysokých predstaviteľov ozbrojených zložiek: Armády, polície, tajných služieb.

Mimoriadne pevnou súčasťou "deep state" v monarchiách je šľachtická aristokracia. Masa-

ŠTEFAN PAULOV

pád totalitného režimu, ani vznik nového štátu nevedli k masívnej výmene štátneho aparátu. Slovenská republika štartovala 1. 1. 1993 s predrevolučnou štátnou byrokráciou, odkojenou na federálnom mlieku. Slovenská republika štartovala s bratislavským československým deep state, ktorý sa plynule personálne recykluje a nedovoľuje vznik skutočného slovenského deep state. Slovenský deep state neexistuje, na jeho vybudovanie nemala dostatok prezieravosti a chuti ani jedna doterajšia slovenská vláda. Slovenský deep state je stále československý a tento fakt pokladám za fundamentálny vnútropolitický problém ako jeden zo zdrojov súčasnej vnútroštátnej morálno-etickej a politickej krízy.

V existencii bratislavského čechoslovakistického deep state hľadajte odpoveď na otázku, prečo na Slovensku je prakticky zakázané prídavné meno "slovenský", nič na Slovensku nesmie byť slovenské.

(Pokračovanie na 5. strane)

Kresba: Andrej Mišanek

Československý štát si vytvoril svoj československý deep state. Práve v ňom sa vygenerovala politika

Ked' nastúpil do úradu prezident Donald Trump, celá realita sa vyjaviť navonok ako vred. Nie preto, že by bol Trump zlý prezident, ani nie preto, že by bol dobrý. Skrátka už tým, že sa objavil, sa globalistická moc otriasla v základoch. Unisono celý "deep state", tzv. hlboký, hlbinný, skrátka zažravší sa systém vytiahol svoju zbraň - médiá a začal páliť hlava-nehlava. Antimečiarovská kampaň v porovnaní s touto vyzerá ako detská hra. Ukázalo sa, že onen globálny "deep state", teda nielen americký, nie je nijaká demokratická spolupráca su-

V skratke 3

TEODOR KRIŽKA

verénnych vlád a národov, ale globálna mafia, ochotná o svoje podvodom prisvojené privilégia bojovať na život a na smrť, porušujú všetky normy, mravné, medzinárodnoprávne, vnútroštátne, aké len chcete. Arogantne, cynicky, drzo.

Táto moc, nech ju nazývame akokoľvek, za ostatných štyridsať rokov vytvorila taký monopol na všetky hodnoty, až sa zdalo, že jej hodnotový systém je ozaj objektívne historické štádium. Našli sa dokonca takí, ktorí rezignovali na dvojtisícročnú kresťanskú minulosť a začali čítať Evanjeliá po novom. Hľadali nie zmier s Bohom, nie znovuspojenie, s Ním, religio, ale spojenie s človekom. Hurá, dole s reverendami, dole s kolárikmi, preč s barokom, modernosť do kostolov, akoby forma prinášala obsah. Ale stále platí a bude platiť do skončenia vekov, že nie pohár vytvára víno. Tento ošial' formy, teda pohára bez vína, zdá sa, nemá konca. Akoby existovali dve cirkvi, dvaja Bohovia, dve Pravdy. Akoby pochybnosť o Bohu bola zárukou spásy, a nie viera.

Diabol sa najviac odhalí v obraze. Prvý a najsilnejší útok nastal cez výtvarné umenie, ktoré sa oháňalo nikým a nikdy nepodpísanou licenciou na slobodu umeleckej tvorby. Z Pána Ježiša sa postupne stávala akási atrapa. V skutočnosti to bolo iba zneužitie Kristovho utrpenia na kríži, z ktorého často vytrčá blasfémia. Ale nikto sa neozve, lebo strach byť označený za tupého nevzdelanca je často väčší ako vnútorné rozhorčenie z potupenia toho najsvätejšieho, čo máme.

Tento strach sa stal masovým javom. To preto už nie sme ani udivení, že nik nebráni znaky svojej viery, ktoré odstraňujú priatelia "deep state" z verejných priestorov, zo škôl. To preto sa iba prizierame, ako akási privandrovalci z Afriky beztrešne, dokonca pred videokamerou, rozbiť sochy Panny Márie.

Zdalo by sa, že je to všetko, kam sa dá ustúpiť. Že sa v Európanoch musí prebudieť rytierstvo. Ale nie, neprebúda sa, alebo aspoň nie natoľko, aby sme ho mohli považovať za náznak svitania. A v tomto mravnom a duchovnom marazme ako uhranutí nevidíme, že cez naše územie potichučky plynú celé vlaky vojenskej techniky tam, kde sa jeden národ zabíja navzájom, preťahujú sa, či má patriť do NATO, alebo si brániť historickú jednotu.

Väčšina škôl na Slovensku spadá do kategórie škôl verejných, teda ich zriaďovateľmi sú v prípade základných škôl obce a v prípade stredných škôl vyššie územné celky. Na Slovensku síce fungujú aj cirkevné školy, no priamo zákon umožňuje diskriminačné financovanie žiakov navštevujúcich cirkevné školy. Totiž príspevok na jedného žiaka je v prípade cirkevných škôl nižší ako v prípade štátnych škôl. Ani obsadenie postu ministra školstva nominantmi vraj kresťanskej SNS na nerovnakom financovaní detí na štátnych a cirkevných školách nič nezmenilo. Naopak, zdá sa, že ministerstvo školstva pod vedením SNS cirkevné školstvo cielene likviduje. Argumentov pre takéto tvrdenie nájdeme hneď niekoľko.

V prvom rade treba spomenúť rozhodnutie ministerstva školstva znížiť počet žiakov na osemročných gymnáziách. Na tomto rozhodnutí, ktoré nedávno odsúhlasila aj vláda, by nebolo asi nič divné, keď gymnázií je naozaj priveľa, no štátne a súkromné gymnázia pocítili škrtanie tried oveľa menej, než gymnáziá cirkevné. Napríklad zo šiestich cirkevných gymnázií v Bratislave dostalo povolenie otvoriť triedu iba jedno jediné gymnázium. Ostatných päť osemročných cirkevných gymnázií má smolu, do osemročného gymnaziálneho štúdia nemôžu prijať

Ako vláda postupne vytlačí náboženstvo zo škôl

ani jedného žiaka. Proti takémuto rozhodnutiu sa cirkevné gymnáziá odvolali, no ministerstvo školstva čakalo s vydaním rozhodnutia až na úplne posledný deň podávania prihlášok na stredné školy. Vtedy však už absolútna väčšina žiakov mala podané prihlášky na iné školy. Náhoda, či zámer ministerky školstva za SNS? Každý nech si odpovie sám.

Ďalšou perlou z dielne ministerstva školstva pod vedením SNS je plánované obmedzenie vyučovania náboženstva na školách. Doteraz si rodičia žiakov mohli vybrať, či budú ich deti navštevovať etickú výchovu, alebo náboženskú výchovu. Podľa štatistik približne tri štvrtiny žiakov na Slovensku navštevuje práve náboženskú výchovu. Vláda však na návrh ministerstva školstva schválila nový Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorý navrhuje odsunúť náboženskú výchovu do úzadia. Po novom už náboženstvo nebude alternatívou k etickej výchove, ale naopak etika bude pre všetky deti povinná. Vláda tak

rozhodla, že možnosť výberu sa pre kresťanských rodičov zruší a všetky deti budú musieť mať etiku. Žiaci, ktorí by chceli absolvovať aj náboženstvo ako nepovinný predmet, budú musieť ostať (akoby za trest) po škole a mať jednu hodinu navyše.

Prečo nemôže ostať zachovaná možnosť výberu medzi etickou výchovou a náboženstvom? Prečo by kresťanskí rodičia nemohli dať svoje deti na náboženstvo za rovnakých podmienok, ako je to v prípade etiky? Veď aj na náboženstve sa vyučuje etika - kresťanská. A možno práve výchova detí v duchu kresťanskej etiky niekomu prekáža. Veď stačí sa pozrieť na to, aké „persóny“ broja proti náboženstvu na našich školách a hneď nám bude vec jasnejšia. Tieto osoby nepokryte označujú výchovu detí v duchu tradičných kresťanských hodnôt za niečo prekonané a spiatočnicke, veď asi len oni vedia, čo je eticky správne a akých spôsobom treba formovať deti v „duchu modernej doby“. Podľa vyjadrenia týchto liberálnych „osvietencov“ by

sa celoplošne vyučovaná etická výchova mala navyše upraviť tak, aby sa vďaka jej vyučovaniu zabránilo prenikaniu extrémistických názorov medzi mladú generáciu. O tom, ktoré názory sú extrémistické, budú však opäť rozhodovať títo naslovovzvatí „odborníci“ z mimovládnych organizácií. Ako býva v takýchto prípadoch historickým zvykom, je len otázkou času, kedy sa takéto hodiny etiky zmenia na akúsi „standardizovanú politickú výchovu“, v tomto prípade vychvaľujúcu bezbrehý multikulturalizmus, gender ideológiu, či nadpráva sexuálnych menšín (LGBTI).

Bohužiaľ, pri súčasnej vláde je budúcnosť náboženstva na slovenských školách skutočne neistá. Liberálne sily už dlho bľabocú o tom, že náboženskú výchovu treba z našich škôl vytlačiť. A nominanti SNS, ktorí sedia na ministerstve školstva, im v tomto pláne ochotne pomáhajú.

Ing. MILAN UHRÍK, PhD.
poslanec NR SR
za LS Naše Slovensko

Rok 100. výročia vyhlásenia (28. 10. 1918) a vzniku (30. 10. 1918) Česko-Slovenska ako spoločného štátu dvoch bratských slovanských národov, sa nám predstavuje v rôznych podobách. Treba uznať, že česká strana sa na toto výročie pripravila nepomerne lepšie než slovenská. Dokazuje to aj „Česko-slovenská a Slovensko-česká výstava“, ktorá prebiehala od 27. apríla do 9. septembra 2018 na Bratislavskom hrade. Na katalógu je CZ v hornom rohu a SK v dolnom. Že mali byť vedľa seba na jednej úrovni? Mali, ale neboli a nie sú. Aké symbolické, aké pravdivé.!

V súčasnosti ako slobodný národ a rovnoprávny subjekt medzinárodného práva, ktorý 1. 1. 1993 obnovil svoju štátnu samostatnosť a zvrchovanosť, máme právo a zároveň výsadu predstavovať naše dejiny - konečne už! - výhradne z hľadiska slovenských národnostných záujmov. Tak ako to robia všetky národy v našom postavení. Napríklad aj český národ, čoho dôkazom je aj táto výstava. A máme - mali by sme - to robiť pri všetkých príležitostiach, keď je to obvyklé, a všetkými dostupnými prostriedkami. Za slovenský (teda nie maďaronský, česko-slovakistický či marx-leninský alebo iný cudzí) výklad našich dejín nesú hlavnú zodpovednosť predovšetkým historici. Hoci určite nie sami. V spolupráci aj s inými, napríklad - umelcami, pedagógmi, politikmi či ešte lepšie štátnikmi. Ako dokazuje expozícia spomínanej výstavy na Bratislavskom hrade - nič podobného sa nestalo.

Na Slovensku je to inak...

Už vstup do expozície je ponurý a evokuje skôr temný než osvetlený tunel. Prvým dojmom je teda stiesnenosť, až úzkosť a skôr tajomnosť než jasnosť. Je to zámer či náhoda? Pri toľkých - slovenských aj českých - autoroch platí zrejme to prvé.

Z neosvetlených kútov akoby ešte stále vycierala zuby neslávne známa

Máme byť hrdí, alebo sa hanbiť?!

formulácia z Ottovho slovníka „Slovensko bude naši koloniální zemí...“

O nepochopení a nevyužití možnosti čestne povedať pravdu v jej skutočnej - teda aj nami Slovákmi prežitej - podobe svedčí mnohé. Napríklad aj texty na paneloch, ktoré sa doslova hemžia nepresnými či tendenčnými formuláciami. Dôkazom za mnohé iné je aj - vzhľadovo podpriemerný - katalóg, v ktorom sa na prvej textovej strane píše „...že i po rozpadu spoločného štátu...“ Historickou a aj svetom obdivovanou a vyzdvihovanou skutočnosťou je fakt, že nešlo o rozpad ako samovolný proces, ale o ústavný spôsob zániku a rozdelenia spoločnej federácie po dohode piatich najvyšších národných aj štátnych orgánov. Keď si už tento nesporný štátoprávny a historický akt neuvedomujú historici, mali by ich na to upozorniť politici. Predovšetkým tí, ktorí sa tohto kultúrneho a najvyšším zákonom štátu (ČaSFR) potvrdeného aktu zúčastnili.

Pri charakteristike Pittsburskej dohody úplne absentuje kľúčové a pre Slovákov rozhodujúce slovo - pojem „rovnoprávne“ spojenie Čechov a Slovákov v spoločnom štáte. Táto chyba či zámer - ignorovanie rovnoprávnosti českou stranou - bola hlavnou príčinou sústavných dlhoročných sporov a aj neskoršieho zániku a rozdelenia Č-S štátu. Dokazuje to aj lavírovanie s názvami Česko-Slovensko a Československo.. Aj táto výstava dokazuje, že staré „neblahé“ stereotypy sú ešte stále silnejšie ako nové rovnoprávne partnerské vzťahy.

Podrobnosti o nepresnostiach aj zjavných a zrejme zámerých fotografických „fauloch“ prenechám his-

torikom či politikom. Najradšej tým skutočne slovenským. Je to ich povinnosť, aby sa k nim - aj k celej výstave - vyjadrili zo slovenského, dnes už národnostného hľadiska.

Jedno evidentné „čarovanie s faktami“ však nemôžem a ani nechcem obísť mlčaním. Je to vystavená (podvrhnutá?) tzv. Štefánikova kožušinová bunda, v ktorej vraj mal priletieť v inkriminovaný tragický deň 4. mája 1919 z talianskeho Campoformido do Bratislavy. Nuž, predovšetkým...

Pravdepodobne posledná fotografia ešte živého generála dr. M. R. Štefánika pred jeho odletom z Talianska do milovanej vlasti (nie do Prahy) jasne dokazuje, že trojštvrťový kožuch mu siahal takmer po kolena, kým vystavená „Štefánikova bunda“ by mu siahala sotva po pás. A čo jeho krv a ostatné autentické stopy? Malo by predsa ísť (v prípade pravosti) o relikviu prvotného historického významu! Pod skutočným trojštvrťovým kožuchom mal oblečenú uniformu generála francúzskej armády s vyznamenaniami, lebo - ako minister vojny Česko-Slovenska - oprávnené očakával, že bude privítaný čestnou jednotkou, vojenskou hudbou a najvyššími predstaviteľmi nového štátu dvoch rovnoprávných národov o ktorý sa osobne „levským podielom“, spoločne s ním organizovanými Č-S légiami, zaslužil najviac zo všetkých zakladateľov česko-slovenského štátu.

Očakával, ale...! Dožil sa trpkého sklamania a tragickej nevďačnosti za svoje zásluhy. A nielen to. Tzv. slávnostné privítanie ho pripravilo aj o život. Staré stereotypy manipulácie sú očividné aj v tom, že tri zmenšené modely rovnakej sochy (každý menší

ako predošlý) tzv. Štefánika v kombinéze radového letca a v uniforme s českým levom, ktorú na sebe nikdy nemal oblečenú (zväčšenina je súčasťou tzv. Štefánikovho pamätníka pri obchodno-zábavnej štvrti Eurovea), sa krčia pod sochou TGM v nadživotnej veľkosti. Podobných sklamaní z manipulácie s historickými faktami nájdeme návštevníci výstavy na Bratislavskom hrade určite oveľa viac.

Po prehliadke výstavy sa natíska otázka: Tak máme byť hrdí, alebo sa hanbiť? Čo a na čo, to si už musí zodpovedať každý sám...

Na expozícii výstavy sa podieľali aj inštitúcie SR. Slovenské národné múzeum, TASR, RTV: (správne RTVS) a Ministerstvo kultúry SR. Na výstave to však veľmi nebadat'. Keby túto výstavu - ani nie tak informačnú ako propagačnú - robili iba české inštitúcie, bola by to priliehavá expozícia na „propagaci české státnosti“. Expozícia je však na území SR, v jej hlavnom meste na Bratislavskom hrade a je určená slovenskému publiku. Mój vyššie uvedený dojem a hodnotenie ešte umocnilo a potvrdilo vyjadrenie riaditeľa Historického ústavu MS, ktorý bol mojim spoločníkom pri prehliadke výstavy. Započúval sa do výkladu sprievodcu - nebadaj učiteľa dejepisu - akejsi skupiny žiakov a poznamenal „Podme ďalej od tohto vykladača našich dejín, lebo to už nemôžem počúvať!“

Potom sa čudujeme, že Slováci - najmä mladá generácia - majú nízke národné sebavedomie? Veď sme znova premárnili ďalšiu príležitosť povedať im, ale aj sebe a svetu, pravdu o našich dejinách...

VILIAM HORNÁČEK

Pri mojej návšteve Nemecka na jar 2016 som si všimla v peších zónach niekoľkých miest na stojanoch visiace veľké postery propagujúce PRO ASYL. Už sám názov hovorí, že tu ide pravdepodobne o propagáciu organizácie alebo projektu podporujúceho imigráciu do Európy. Bol to zvláštny pocit vidieť tieto plagáty a všade okolo samých černochoch a Arabov v značkovom oblečení. Bolo to iba zopár mesiacov po „arabsko-moslimskom folklóre“, predvedenom na Silvestra z prelomu roku 2015/2016 vo viacerých nemeckých mestách. Najbúrlivejší bol v Kolíne nad Rýnom. Jeho výsledkom bolo 1092 trestných oznámení, z toho 471 kvôli sexuálnemu obťažovaniu, prípadne znásilneniu, na „severoafriky a arabsky“ vyzeraúcich mužov.

PRO ASYL – táto vraj významná organizácia, nositeľka viacerých mierových vyznamenaní (Bonhoeffer-Preis (1998), Aachener Friedenspreis (2001), Theodor-Heuss-Medaille (2001), Göttinger Friedenspreis (2010) a Erich-Maria-Remarque-Friedenspreis (2011)) ma zaujala natoľko, že som sa začala o ňu bližšie zaujímať. K spracovaniu materiálov som sa z časových dôvodov dostala však až teraz. Myslím si však, že je stále aktuálne. O imigrantoch sa v poslednom čase hovorí síce menej, ale to neznamená, že ich Európa neprijíma. Neustále prichádzajú ďalší a ďalší, čo sa nám zamlčuje.

V roku 2005 bol pod záštitou Georga Sorosa vybudovaný silný a vplyvný sieťový systém PRO ASYL pozostávajúci z najmenej dvanástich superbohatých nadácií, s cieľom podporovať migráciu do Európy a prevádzať intenzívny lobing pri tvorení legislatívy v najvyššom výkonnom orgáne Európskej únie, v Európskej komisii. Nemecký PRO ASYL so sídlom vo Frankfurte nad

Mohanom sa ujíma žiadateľov o azyl v Nemecku a v Európe. Okrem verejného a politického lobingu a podpory skupín pracujúcich pre utečencov, sprevádza utečencov aj pri ich azylovom konaní. V PRO AZYL(e) sú zastúpené odbory, cirkev, rôzne dobročinné organizácie, organizácie pre ľudské práva a iné „humanitárne“ združenia. Výkonným riaditeľom Pro Asyl(u) je Günter Burkhardt a založil ho evanjelický teológ Jürgen Micksch ešte v roku 1986. Micksch bol aj jedným z prvých, ktorý sa v Nemecku zasadil za multikultúrnu spoločnosť. Je zakladateľom aj viacerých ďalších organizácií a iniciatív, ktorým desaťročia predsedal. V roku 1981 založil Konferenciu pre otázky islamu Evanjelickej cirkvi v Nemecku (die

DARINA VERGESOVÁ

voči nekontrolovanej imigračnej a prístahovaleckej politike, je podľa tejto organizácie „rasistom“. Spoluzakladateľmi tejto nadácie sú Nemecký odborový zväz (DGB), Evanjelická cirkev v Hesensku a Nassau, Podporovací spolok PRO ASYL e.V. (Förderverein PRO ASYL e.V.) a Interkultúrna rada v Nemecku (der Interkulturelle Rat in Deutschland e.V.). V nadačnej rade tejto organizácie je aj zelená „politická“ Claudia Rothová, ktorá je od 22. októbra 2013 viceprezidentkou nemeckého parlamentu (Bundestagu). Predtým bola poslankyňou Európskeho parlamentu, predsedkyňou Frakcie zelených politických strán a spolupracovala tiež vo Výbore pre ľudské práva a vnútorné záležitosti.

22 eur. (134 312, 05 eur dal štát, zvyšok boli dary).

Lobistický koncern PRO ASYL má k dispozícii milióny eur. Zložený je síce z viacerých samostatných zoskupení, ale v skutočnosti sú tieto úzko popreprietané a spolupracujú dovedna. Od roku 1980 existujú tzv. Utečenecké rady (Flüchtlingsräte) v jednotlivých spolkových krajinách, finančne podporované aj z verejných prostriedkov. Všetky tieto utečenecké rady sú navzájom poprepájané a sú členmi v Celoštátnom pracovnom spoločenstve pre utečencov PRO ASYL e.V. (Bundesweite Arbeitsgemeinschaft für Flüchtlinge PRO ASYL e.V.), v ktorom sú zastúpené odbory, dobročinné a ľudskoprávne organizácie a cirkev. Konzultantom

a jeho zákonov. Kto má inú mienku ako kráľovsky platení predstavení tejto samozvanej organizácie, dostane biľag rasistu, nacionalistu a populistu. PRO ASYL je aktívny v rôznych zložkách, napr. v „SIETI PROTI RASIZMU“ (Netz gegen Rassismus), v systéme tzv. protirasistických organizácií, koordinovaných Nemeckým odborovým zväzom (DGB). Členmi týchto tzv. protirasistických organizácií sú Ústredná rada nemeckých Židov, Ústredná rada Sintov a Rómov, mnohé moslimské spolky, Nemecký športový klub a Evanjelická cirkev. SIETI PROTI RASIZMU spolupracuje na európskej úrovni so zastrešujúcou organizáciou ENAR (European Network Against Racism), financovanou Sorošovými Open So-

Chobotnica s nespočetnými chápadlami

Konferenz für Islamfragen der EKD); v roku 1994 Interkultúrnú radu v Nemecku (der Interkulturelle Rat in Deutschland) a odvtedy je aj jej predsedom a v roku 2002 Nemecké Islam fórum (Deutsches Islamforum), ktorého je hovorcom. Ďalšie Islam fóra založil v roku 2003 v Severnom Porýnsku -Vestfálsku a Hessensku, v roku 2004 Fórum Muslimov v bývalej NDR a v Porýnsku-Falcku, v roku 2005 v Bavorsku a v roku 2006 Koordináciu Islamických fór v Nemecku. V roku 2014 založil Nadáciu pre medzinárodné týždne proti rasizmu (Stiftung für die Internationalen Wochen gegen Rassismus), ktorá podporuje islamský lobing a prístahovateľstvo do Nemecka. Každý, kto sa stavia kriticky

Rothová je známa svojimi sloganmi Nemecko, ty protivný kus hovna! (Deutschland du mieses Stück Scheiße!) alebo Nemecko zdochni! (Deutschland verrecke!). To len tak na okraj, aké individuá sedia v nemeckej politike!

V roku 1988 bol založený PODPOROVACÍ SPOLOK e.V. PRO ASYL (Förderverein e. V. PRO ASYL), ktorý mal koncom roka 2015 21 664 členov, a v roku 2002 NADAČNÝ FOND PRO ASYL e.V., (Stiftung PRO ASYL e.V.), ktorého cieľom je dlhodobo financovať prácu s utečencami a ľudskoprávne záležitosti. Nadačný fond pro Asyl e.V. manažuje Günter Burkhardt s Andreasom Lipschom. Príjmy tejto nadácie činili v roku 2014 148 621,

tejto organizácie do roku 2015 bol Hans Ten Feld, zástupca Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (United Nations High Commissioner for Refugees, skratka UNHCR) v Nemecku a Rakúsku.

PRO ASYL e.V. koordinuje aj nadnárodné siete pod názvom INFROMAČNÉ a KOOPERAČNÉ FÓRUM (Informations- und Kooperationsforum (ICF)), ktoré sa „zasadzuje za zlepšenie sociálnych podmienok pre žiadateľov o azyl“ a je financovaný z Európskeho Fondu pre Utečencov. Partnerom Informačného a kooperačného fóra sú ľudskoprávne organizácie v Nemecku, Rakúsku, Poľsku, Česku, Maďarsku a na Slovensku.

Všetky tieto organizácie disponujú veľkým množstvom peňazí, čo sa verejnosť nemá dozvedieť, a preto sa ich financie nikde nezverejňujú. Zverejnené boli však príjmy PODPOROVACIEHO SPOJKU PRO-ASYL e.V. z roku 2014, ktoré činili úctyhodnú sumu 3 420 879, 59 eur.

PRO ASYL sa zasadzuje za Európu otvorených hraníc, každému, kto vstúpi do schengenského priestoru musí byť umožnené azylové konanie. Za žiadnych okolností nesmie byť odsunutý. Čiže každý utečenec, ktorému sa „útek“ podaril, má neobmedzené právo na pobyt napr. v Nemecku alebo v inom európskom štáte. Podľa PRO ASYL(u) „Žiadatelia o azyl by mali sami určiť, v ktorej krajine EÚ chcú podať žiadosť o poskytnutie ochrany a kde má prebiehať ich azylové konanie. Prípadné finančné nerovnováhy by mohli byť kompenzované finančnými prevodmi.“

Od roku 2003 sa robí kampaň „Tu zostal – právo na pobyt“ (Hier geblieben – Recht auf Bleiberecht), v rámci ktorej Pro Asyl poskytuje právne poradenstvo migrantom, utečencom a žiadateľom o azyl v rámci ich azylových konaní.

Lobistický koncern PRO ASYL dosiahol de facto právomoc nad azylovou a utečeneckou problematikou v Nemecku a stal sa žalobcom a sudcom nemeckého štátu

ciety Foundations, Európskou úniou a Joseph Rowntree Charitable Trust(om). ENAR za zaoberá rasizmom a rasistickým násilím a lobuje aj v Európskom parlamente. Inak zmýšľajúcich chce dať prenasledovať a chce dosiahnuť, aby EÚ podnikla právne kroky proti tým členským štátom EÚ, v ktorých sa protirasistické právne predpisy EÚ vraj ešte neuplatňujú.

PRO ASYL spolupracuje aj s Fórum ľudských práv (Forum Menschenrechte), zoskupením päťdesiatich medzinárodných organizácií pre ľudské práva. PRO ASYL koordinuje pravidelné stretnutia členských organizácií Fóra ľudských práv s poslancami Vnútorého Výboru Nemeckého Bundestagu. Čiže s asociovanými mimovládny organizáciami si prisvojil funkciu sprostredkovateľa a jeho vplyv siaha až do nemeckej politiky. Vnútorý Výbor Nemeckého Bundestagu považuje lobistický koncern PRO-ASYL za „znalca“ a jeho zástupcovia, najmä generálny riaditeľ Günter Burkhardt, majú prostredníctvom „pravidelných stretnutí“ vplyv na nemecké zákonodarstvo. Vplyv Soroša sa dostal až do nemeckého Bundestagu!

V júli 2014 sa prejednával návrh frakcie ľavičiarov (die LINKE), za zrušenie Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž Frontex a možnosti legálnej migrácia do Európy, humanitárnych a azylových víz, zmeny a dodatku k Dublinskej dohode tak, „aby žiadatelia o azyl mali možnosť výberu štátu, v ktorom by malo prebiehať ich azylové konanie, či už kvôli rodinným väzbám alebo jazykovým znalostiam.“

Günter Burkhardt a riaditeľ Talianskej rady pre utečencov (CIR) Christopher Hein sa zasadujú proti odsunu imigrantov (Push-back-Praxis) na vonkajšej hranici a sú za otvorenie legálnych ciest pre imigrantov do Európy. Nemecko by sa malo stať čisto prístahovaleckým štátom, prijať každého, kto má on záujem. Prvoradou úlohou Nemecka by bola integrácia všetkých imi-

Prosba k priaznivcom Kultúry

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

grantov na úkor iných štátnych úkonov.

PRO ASYL je v Európe mimoriadne dobre prepojený. Má 90 partnerských organizácií v 38 európskych krajinách a je členom European Council on Refugees and Exiles (Európskej rady pre utečencov a exulantov (ECRE) v Bruseli, finančne podporovanej Sorošovou nadáciou EPIM (European Programme for Integration and Migration). Nemeckými členmi v ECRE sú okrem Pro Asyl(u) i Nemecký Červený kríž, charity a diakonia. Pozdĺž balkánskej trasy, čiže hlavnej trasy pre utečencov do Nemecka z Turecka cez Grécko, Bulharsko, Srbsko, Kosovo, Maďarsko a Rakúsko operuje 30 členov ECRE. V Turecku sú to dve organizácie Mülteci-Der a Refugee Rights Turkey a v Grécku tri: Greek Council for Refugees, Aitima a Klimaka.

Členom ECRE je aj židovská organizácia World Jewish Relief so sídlom v Londýne, ktorá finančne zvyčajne podporuje židovské komunity, najmä v štátoch bývalého Sovietskeho zväzu. Zaujímavé je, že táto organizácia pomáhala v poslednom štvrtroku 2015 aj sýrskym utečencom v Grécku a v Turecku. Prevažná väčšina týchto utečencov pozostávala z mladých mužov, ktorí sa vyhli vojenskej službe a práci pri znovuvybudovaní zničenej Sýrie. Okrem potravín, teplého oblečenia, spacích vakov, ubytovania, lekárskej pomoci zaplatila im aj poukážky na dopravu do strednej Európy. Žeby táto pomoc mala slúžiť na oslabenie strategického protivníka?

Organizácia AITIMA spolupracuje okrem s ECRE aj s PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants - Platforma pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti migrantov bez dokladov) a s ENAR (European Network Against Racism - Európska sieť proti rasizmu) - všetko Sorošom platené organizácie.

Organizácia KLIMAKA poskytuje psychosociálne služby utečencom a financuje ju ECRE (Soroš), sociálny fond EÚ a grécke ministerstvo zdravotníctva.

Ďalšou krajinou ležiacou na (náhradnej) utečeneckej trase je Bulharsko s dvomi utečeneckými organizáciami, Bulgarian Helsinki Committee a Bulharský Červený kríž, ktoré sa plne venujú utečencom a azylu (lobingu a právnomu poradenstvu). Ďalšie podobné organizácie sú v Kosove (Civil Rights Program Kosovo), v Bosne a Hercegovine (Vasa Prava BiH), v Čiernej Hore (Legal Centre), v Macedónsku (Young Lawyers Association, MYLA), v Chorvátsku (Information Legal Centre) a v Srbsku (Grupa 484, Srbský Červený kríž, the Asylum Protection Center und the Belgrade Centre for Human Rights). Všetky tieto organizácie sú platené Sorošom.

V Chorvátsku sú členmi ECRE Croatian Law Centre (Chorvátske právne centrum) a Centre for Peace Studies (Centrum mierových štúdií) financované z prostriedkov EÚ.

V Maďarsku je zasa Hungarian Helsinki Committee vykonávajúce lobizmus a poskytujúce (právnú) pomoc žiadateľom o azyl a utečencom, pričom kritizuje štátne orgány. Táto mimovládka je organizovaná v European Network on Statelessness (Európska sieť pre osoby bez štátnej príslušnosti) so sídlom v

Londýne. European Network on Statelessness podporuje nielen právo na občianstvo, ale aj právo na zmenu občianstva. Ďalšou organizáciou podporujúcou migráciu do Maďarska a platenou Sorošom, je Menedék (po slovensky: útočisko, čiže azyl, refúgium).

Jednou z najlepšie organizovaných sietí pre imigráciu do strednej a severnej Európy je projekt „w2eu“ „Welcome to Europe“ (Vitajte v Európe) podporovaný Pro Asyl-om.

Reportér Jonathan Samuels zo Sky-News našiel na pláži gréckeho ostrova Lesbos medzi odhodnými záchranými vestami a zničenými nafukovacími člmi podrobnú príručku s tipmi, mapami a hlavnými telefónnymi číslami organizácií poskytujúcich pomoc utečencom. Príručka obsahovala i 24-hodinové tiesňové číslo, aby sa v prípade potreby mohli imigranti spojiť s aktivistami Watch the Med(u), operujúcimi v Európe a v Severnej Afrike, aby títo v prípade potreby alarmovali príslušnú pobrežnú hliadku. Tomuto reportérovi sa tiež podarilo zistiť, že aktivisti z Watch the Med rozdalí medzi utečencov v Turecku, na Egejských ostrovoch, v Aténach a v iných gréckych mestách 25 000 týchto príručiek.

Dňa 19. septembra 2015 bol v tagesschau.de rozhovor Jana Lukasa Stroyka pod názvom „Orientácia v cudzine – Vitajte 2 v Európe (Welcome 2 Europe)“ s aktivistkou a spoluzakladateľkou projektu „w2eu“ Nevroz Duman(ovou), ktorá je aj členkou Spolkového pracovného spoločenstva PRO ASYL (Bundesarbeitsgemeinschaft PRO ASYL). Táto organizácia bola založená v roku 1986 a sú v nej zastúpené odbory, cirkev, charitatívne organizácie, organizácie pre ľudské práva a utečenci. Nevroz Dumanová je Turkyňa, ktorá ako 12ročná prišla s rodičmi do Nemecka. K brožúre sa vyjadřila, že obsahuje informácie o všetkých európskych krajinách, o priebehu azylového konania v tej-ktorej krajine, o jej zákonoch, prípadných organizáciách na ochranu ľudských práv, o lekárskom zaopatrení a pod. V brožúre sú uvedené aj kontakty na poradenské centrá v príslušnej krajine a v prípade, ak imigranti hľadajú právnik, môžu sa obrátiť v rôznych jazykoch aj priamo na aktivistov, a že brožúry financovala organizácia na ochranu ľudských práv „medico international“, založenej vo Frankfurt nad Mohanom už v roku 1968.

Odhliadnuc od toho, že tieto brožúry sú vlastne inštruktážou na nedovolené prekročenie hraníc, je tu aj zrejma spolupráca aktivistov s prevádzkačmi. Prevádzkači dajú k dispozícii člny, falošné papiere a pod. a „w2eu“ servis, siahajúci od tiesňového volania na mori až po telefónne čísla právnikov, špecializovaných na azylové právo. Každý imigrant mal a má pri sebe smartfón a ten ho dovedie až do cieľa.

Internetová stránka Vitajte v Európe (Welcome to Europe) je organizovaná viacjazyčne. Informácie sú k dispozícii v nemeckom, francúzskom, ruskom, perzskom, urdskom, arabskom, tigrínskom (semitický jazyk používaný v Eritrei a v severnej Etiópii v provincii Tigray), kurdskom a tureckom jazyku. „w2eu“ poskytuje informácie o rôznych témach, ktoré sú pre utečencov zaujímavé: kontakty, prehľad, bezpečnosť na mori, Dublin

III, azyl, gender, zaobchádzanie s mladistvými, predpisy, zatknutie, odsun, život, rodina, lekárska starostlivosť, práca a pod. Čiže ideálny návod na útek do Európy a v médiách sa tomuto projektu robí ešte aj reklama, aby ho ľudia štedro podporovali!

V brožúre „w2eu“ je zarážka „Bezpečnosť na mori“ (Safety at Sea) určená migrantom, ktorí chcú prísť do Európy cez Stredozemné more. K dispozícii majú tiesňové číslo, potom nasledujú podrobné pokyny, ako sa správať v núdzovej situácii alebo v prípade odmietnutia (pushback) vstupu do toho-ktorého štátu, a vôbec, ako sa možno čo najlepšie a najľahšie dostať do vytúženej krajiny.

V zarážke „Skontroluj svoj mobilný telefón“ sa píše, aby ten, čo sa vydáva na cestu do Európy, mal pri sebe telefónne čísla príbuzných a známych, ktorí žijú v Turecku alebo v Európe a informoval ich pred odchodom, aby títo, ak sa po určitom čase neozve, mohli volať záchrannú službu.

V zarážke „One Touch SOS“ poskytuje „w2eu“ pred prechodom do Európy odkaz na inštaláciu „One Touch SOS“-App na operačný systém Android. Táto aplikácia jediným kliknutím veľmi rýchle vyvolá SOS. Stlačením na displeji smartfónu, vytočí sa predtým zadané číslo (čísla) a automaticky sa vygeneruje poloha ohrozenej osoby. Ďalšie kliknutie poskytuje potrebné mapy z Google Maps. Podobnú službu poskytuje App

„SOS locate me“. Táto po tiesňovom volaní automaticky generuje pre iPhone polohu (zemepisnú šírku a dĺžku) osoby v nebezpečí, napr. na mori. Iné aplikácie odošliť aj fotky z miesta nebezpečia. Nasleduje množstvo pokynov, prakticky pre každú situáciu, v ktorej sa imigrant utekajúci do Európy môže ocitnúť. Obvykle končí nelegálna „cesta“ imigrantov v Grécku. „W2eu“ ich upozorňuje, že hranice Grécka prekročili síce neoficiálne, čo zákon zakazuje, ale v každom prípade majú právo kedykoľvek požiadať o azyl. Nasleduje zoznam úradov, kde možno požiadať o azyl, napr na ostrovoch Lesbos a Rhodos, v oblasti Evrosu, v Aténach, v Amygdaleze, v Solúne, v Patre a v ďalších gréckych mestách, ako aj telefónne čísla pre prípad, že imigranti potrebujú pomoc v Grécku. Aktivisti projektu „w2eu“ myslia na všetko. V prípade, že Grécko odsunie imigranta do Turecka, „w2eu“ poskytuje telefónne čísla na právnu pomoc v Izmiri a v Istanbuli. Welcome to Europa (Vitajte v Európe) je sieť, ktorá ponúka rôzne „služby“ pre utečencov.

Jednou z nich je „Live Feed“, ktorá poskytuje stále aktualizované správy o situácii na všetkých hraničných prechodoch do Nemecka a do severnej Európy. Pomocou tohto Live Feed sa môže utečenec na svojom smartfóne dostať na príslušnú stránku „w2eu“ a získať aktualizované informácie. Napríklad 15. novembra 2015 sa dozvie o Švédsku

toto: „...Väčšina žiadateľov o azyl prichádza do Švédska bez pasu, čo nie je zločin. Ak máte falošný pas, snažte sa ho vo Švédsku nepoužívať. Ak ho musíte ukázať, povedzte, že ste s ním museli cestovať, aby ste mohli utiecť...“

Potom nasleduje dôkladné vysvetlenie švédskeho azylového zákona a návody, čo má utečenec povedať, aby jeho azylové konanie skončilo úspešne.

O nemecko-rakúskom hraničnom priechode Neuhaus am Inn informuje Live Feed dňa 4.11.2015 takto:

„Migranti už nemusia prechádzať cez hranice pešo. Autobusy ich vyzdvihnú na rakúskej strane a odvezú ich do tábora v Neuhaus am Inn (Bavorsko). Tu musia migranti zvyčajne počkať dve hodiny, kým ich autobusy zoberú a odvezú do najbližšieho mesta. Autobusy prichádzajú každú hodinu. Pomoc dobrovoľníkov je veľká: V jednom veľkom, teplom stane je pre každého migranta pripravené jedlo, pitie, oblečenie.“

Perfektný cestovný poriadok! „Cestujúci“ nemusia nič robiť, iba celý čas hľadiť do smartfónu, a ten ho zapatri potrebnými informáciami a naviguje do cieľa. A tu je vysvetlenie, prečo imigranti mali pri sebe namiesto preukazov totožnosti tie najmodernejšie smartfóny, o ktorých sme mnohí ani nesnívali, a sme sa iba divili, prečo do nich neustále čumeli!

DARINA VERGESOVÁ

Peter Stolypin bol najvýznamnejším ruským štátnikom. V rokoch 1906 – 1911 zastával post ministerského predsedu. Medzi jeho najväčšie zásluhy patrí stabilizácia ruskej spoločnosti po prehratej rusko-japonskej vojne, vtedy sa Rusko zmietalo vo veľkej vlne nestability a atentátov na verejných činiteľov. Bol to rozhodný, schopný a čestný človek, ktorého cieľom bol rozvoj Ruska v rámci existujúcej monarchie cestou rozsiahlych, avšak postupných politických a ekonomických reforiem. Bol uznávaný a rešpektovaný aj v zahraničí.

Veľkým zdrojom rozkladu v Rusku bolo prenikanie ideológie marxizmu, o ktorého šírenie sa vo významnej miere pričiňovali ruskí Židia. Preto k nim zaujímal kritický postoj.

„Je dôležité pochopiť,“ písal ministerský predseda, veľký ruský reformátor P. Stolypin, „že rasové charakteristiky vyňali Židov tak drasticky z kontextu ostatného ľudstva, že z nich urobili stvorenia úplne odlišné, ktoré nie sú v súlade s našim poňatím prirodzenej ľudskej povahy.“

Môžeme ich pozorovať spôsobom, akým pozorujeme a skúmame živočíchov, môžeme k nim pociťovať odpor alebo nepriateľstvo asi tak, ako ich cítime k hyene, k šakalovi či pavúkov, avšak hovoriť o nenávisti k nim už by znamenalo, že ich povyšujeme na vlastnú úroveň. Angličania dbali na to, aby sa na

britských ostrovoch nevyskytovali žiadni vlci, a žiadny Angličan nebudie nikdy hovoriť, ba ani ho to nenapadne, aby túto nebezpečnú, zákernú pliahu nenávidel ...“

Článok s uvedenými tvrdeniami uverejnil P. Stolypin

Z dejín cárskeho Ruska – kauza Stolypin

vo vtedajšej legálnej ruskej tlači, v najväčšom a najpopulárnejšom denníku „Novoje vremja“. Podľa sovietskeho židovského právnik Arkadyho Vaksberga, autora knihy „Stalin proti Židom“, z ktorej sme citovali, uvedené názory vyslovil P. Stolypin veľmi otvorene, bez akejkoľvek opatrnosti, a preto ho rozhorčený mladý sociálny revolucionár Mordechaj Bogrov zavraždil. Déja vu vyvraždenia redakcie Charlie Hebdo?

M. Bogrov bol však okrem politickej angažovanosti aj platený agentom ruskej tajnej polície Ochrany. Veľmi temná existencia – na jednej strane vystupoval ako revolucionár a na druhej strane udával za peniaze svojich kolegov.

V diele „Dejiny Ruska 20. storočia“ (editor Andrej Zubov) sa možno dočítať bližšie podrobnosti o tomto atentáte, ku ktorému došlo 1. septembra roku 1911 v Kyjeve

v budove Kyjevského divadla pred zrakom cára Mikuláša II. Atentátnik židovského pôvodu Mordechaj Bogrov zastrelil Piotra Stolypina z bezprostrednej blízkosti. Ten zaliaty krvou ešte stačil cára požeňať krížom.

Stolypin umrel v náručí svojej manželky, ktorá nepustila cára k umierajúcemu manželovi.

Atentátnika vo veľkej nahliavosti obesili bez toho, aby ho podrobili dôkladnému výsluchu. Dodnes o s t á v a j ú v tejto záležitosti

nejasné, dokonca temné miesta. Medzi Rasputinom, ktorý bol obľúbencom cárskej rodiny, a Stolypinom panovala averzia – premiér považoval Rasputina za špinavého dobrodruha, ktorý diskredituje cársku rodinu.

Námestník ministra vnútra generál Kurlov, ktorý bol zodpovedný za ochranu najvyšších štátnych činiteľov, bol blízky priateľ Rasputina a jeho agentom bol aj nedoštudovaný právnik Bogrov. Bolo započaté dôkazné pokračovanie aj s generálom Kurlovom a ďalšími vysoko postavenými činiteľmi Ochrany. To však bolo zastavené na osobný príkaz panovníka, ktorý údajne „chcel osláviť nejakým dobrým skutkom“ uzdravenie svojho syna cároviča Alexeja, ktorého mal Rasputin vyliečiť zo smrteľne nebezpečného záchvatu hemofilie

JÁN DANCER

(Pokračovanie z 1. strany)

Nie je slovenská televízia, slovenský rozhlas, slovenské železnice, slovenská armáda, slovenská národná banka, slovenská národná rada, slovenskí športovci, nič, dokonca ani dlh, aj o tom RTVS hovorí ako o dlhu Slovenska, a nie o slovenskom dlhu! V médiách sa používa iba geografický pojem Slovensko, politický názov Slovenská republika je v médiách rarita. Pritom prídavné meno "československý" frčí jedna radosť, a dôsledne vždy bez pomlčky a s malým "s"! Najhoršia situácia je v oblasti umenia a médií. Je hanebné a podľa mňa protizákonné, že pomaly polovica Rádiožurnálu v slovenskom rozhlase je česká: českí komentátori, českí korešpondenti, českí politológovia, českí analytici, českí historici. Nielenže slovenský rozhlas nevie v štátnom jazyku zabezpečiť ani spravodajstvo, ale oveľa závažnejšie je, že nám tým podsúva české videnie reálií, ktoré sú pre nás často kontraproduktívne. Ako je možné, že napríklad udalosti zo 14. marca 1939 nám v rádiožurnále donekonečna vysvetľovali pražskí historici a komentátori? Vyzývam pána Rezníka, aby zabezpečil vysielanie spravodajstva v RTVS v štátnom jazyku, tak ako mu prikazuje zákon! Koľko máme československých súťaží: Československá superstar, Československo má talent, atď. atď. Aj tohtoročné oslavy SNP v Banskej Bystrici nám pripravili také pekné, československé. Všetci ocenení povstaleckí generáli boli československí, spolupracovali s Benešovou vládou v Londýne, prítomná bola československá obec legionárska, pesnička Marty Kubišovej, z ktorej chceli spraviť čerešničku na torte, ale zmenila sa skôr na kyslú uhorku. Všimnite si, že bez českej barličky už nie je prakticky žiadna umelecká či zábavná televízna relácia.

Slovenský *deep state*

alebo

československý Kubo

cia. České zostarnuté hviezdy donekonečna naplňajú trinásť komnaty a podobné relácie. Dych mi vzala reklama, na ktorú som nedávno narazil: Pozvánka na predstavenie muzikálu KUBO, ktorý vraj bude československý!

Chudák Jozef Hollý, chudák Jozef Króner, už ani len ten Kubo nesmie byť slovenský, ale iba československý a dôsledne, bez pomlčky v strede a s malým "s".

Československý KUBO je asi ozaj kultúrne dno. Väčšina tvorcov si naivne namýšľa, že až účasť českého účinkujúceho dodá ich programu, či relácii "glanc", kvalitu a úspech. Československý marasmus slovenskej kultúry je skutočnou katastrofou. Českoslováci zo sféry umenia a médií sú oloveným jadrom bratislavskej kaviarne, ktorej sila sa znásobuje českoslovakizmom bratislavského deep state. Svoju silu demonštrovali slovenskej verejnosti a politikom likvidáciou Pavla Pašku, bývalého predsedu NRSR a podpredsedu Smeru. Pavol Paška nebol odstránený kvôli kúpe nejakého CT prístroja, ktorý vlastne ani nebol kúpený. Spomeňte si, s akou pompou Pavol Paška a Róbert Fico odhaľovali jazdeckú sochu Svätopluka na bratislavskom hrade v priamom televíznom prenose! A akú vlnu doslova živočišnej nenávisti táto socha vyvolala v radoch bratislavskej kaviarne a bratislavského deep state!

Pretože každý suverénny štát má jazdeckú sochu svojho historického hrdinu, v každom európskom hlavnom meste vodia turistov k jazdeckej soche svojho veľikána! Až inštaláciou tejto jazdeckej sochy sme sa zaradili na úroveň iných pyšných, sebavedomých štáto-tvorných národov Európy. Gestá a symboly v majú v politike ďalekosiahly význam a jazdecká socha panovníka je symbolom národnej a štátnej suverenity. Táto socha je zhmotneným dôkazom, že Slováci majú svoju politickú históriu. Toto je ideová pointa tej sochy a toto bol hlboký národnoemancipačný akt Pavla Pašku. A preto aj vyvolala toľko nenávisti. Koľko námahy nás stálo, aby sme sochu Svätopluka na jej pôvodnom mieste ubránili! Ako proti nej bojoval napríklad pán Bugár, spomínate si pán Danko? Sochu sa odstrániť nepodarilo, tak odstránili jej iniciátora a otca myšlienky. Piešťanské CT bola len formálna zámienka.

Všetci poslanci a predstavitelia Smeru pochopili, že politická likvidácia Pavla Pašku bola pomstou za inštaláciu Svätopluka a že byť proslovenský sa v Bratislave neoplatí. Odvtedy ani jeden poslanec, či funkcionár Smeru nezaujal v ničom skutočne vlastenecký, proslovenský postoj. A odvtedy je českoslovakizmus reálnou vnútroštátnou politikou Smeru. Im-

plantoval ho aj do politiky súčasnej koalície. Bugárovmu Mostu na tom nezáleží a Dankova SNS sa zmenila na beztvárú amébu. Substrátom bratislavského českoslovakizmu, ale nie je nekritický obdiv všetkého českého.

Jeho skutočným substrátom je antislovakizmus.

Prejavuje sa nielen rozličnými výrokmi Hríba, Havrana a im podobných, ale napríklad aj tým, že žiadny zákon slovenskej legislatívy nie je tak celoplošne, ostentatívne a arrogantne ignorovaný ako zákon o štátnom jazyku, známy ako "jazykový zákon", príkladov sú tisíce! A aj to je jeden zo zdrojov súčasnej morálno-etickej spoločenskej krízy. Pretože občan sa pýta, prečo má dodržiavať stavebný zákon, daňové zákony, alebo dopravnú vyhlášku, keď vláda, predstavitelia parlamentu a verejnoprávne médiá ignorujú jazykový zákon? Veď legislatíva môže fungovať len ako celok a dodržiavať by sa mali rovnako všetky zákony! Alebo nie? Môžeme si vyberať, ktoré dodržiavať chceme a ktoré nie? Vo vzťahu k jazykovému zákonu to tak vyzerá celkom určite.

Maďarské etnické strany pri každučkých voľbách teatrálné porušujú jazykový zákon. Nerozpútate kvôli tomu peklo, pán generálny prokurátor?

Čečo-slovakistický antislovakizmus je príčinou niektorých, zdan-

livo nepochopiteľných, postupov silových zložiek. Pre harmonický život a existenciu slovenského verej-nopolitického priestoru je nevyhnutná náprava tohto stavu, čo však už bude zásadnou úlohou budúcej vlády, pretože súčasná vláda v tom zlyháva a českoslovakistickému tlaku viac-menej bez odporu podlieha. A na zá-veer už len upozornenie pre československých Kubov: Všetci, ktorí sa chystajú oslavovať 28.10.2018 sté výročie založenie Československa, sa mýlia. Dňa 28.10.1918 totiž vzniklo Československo. Na Československo ho zmenila až ústava z 29. 2. 1920, ktorá takto zmenila názov štátu a ktorej preambula začína vetou: My národ československý. Napríklad jeden z najzákladnejších dokumentov, na ktorých stála a stále stojí naša minulosť aj dnešná štátnosť, Trianonská mierová zmluva zo 4. 6. 1920 na strane 7 vo francúzskom origináli uvádza:

Le president de la Republique Tcheco-Slovaque, tiež v článku 27 na strane 20 je názov štátu de Tcheco-Slovaque, ale najmä článok 74 na strane 41, v ktorom sa Maďarsko zaväzuje, že uznáva hranice európskych štátov, sa píše o l'État tcheco-slovaque. Názov štátu s pomlčkou bol aj medzinárodne akceptovaný.

Napísané
pre Hlavné správy
a dvojtyždenník KULTÚRA.
MUDr. ŠTEFAN PAULOV

Postupným vzd'alovaním sa od bývalého režimu riadeného komunistickou stranou, v ktorom jedinou pravdou v rôznych oblastiach, a to aj v históriografii, bol výklad dejín odsúhlasený touto stranou, zabúdame, čo sa vlastne dialo. Veľa jej členov ešte aj dnes zastáva zodpovedné funkcie, po mnohých jej predstaviteľoch sú ešte pomenované ulice našich miest, a tak sa pohľad na toto v mnohých smeroch nebezpečné a tragické obdobie mení neraz nesprávnym smerom. Nespomínajú sa hrôzy, ktoré sa uskutočnili a výklad tejto časti našich dejín sa už podstatne vzd'aluje od skutočnosti.

Odišli, žiaľ, tí, ktorí boli rôznym spôsobom postihnutí. Pomaly odchádzajú tí, čo si pamätajú a môžu dosvedčiť zločiny. V súčasnosti sú už niektorí predstavitelia, zodpovední za tie hrôzy, opisovaní ako bezúhonní národovci a temer ako vzor pre mladú generáciu. Pamätám sa dobre na rôzne kádruvačky, na väznenia ľudí, na dlhodobé tresty pre ľudí, ktorých som poznal ako čestných a statočných občanov. Boli to tresty za nesúhlas s komunistickou ideológiou, za obranu svojho majetku, alebo ako to nazval jeden

Prečo nepovedať celú pravdu?

z mojich gymnaziálnych profesorov, za "nesúhlas s oficiálnym názorom".

Pamätám si však aj na rôzne hrdelné procesy a následne realizované rozsudky, ktoré boli vykonané z rozhodnutia predstaviteľov Komunistickej strany. Vyniesla ich vtedajšia justícia. Mená jej predstaviteľov sú aj dnes dobre známe.

Žiaľ, sme aj svedkami toho, čo dokázali médiá v minulosti a dokážu to aj dnes. Keď sa Napoleon Bonaparte po prvom vyhnanstve vracal a vylodil sa na francúzskej pôde, parížske noviny písali: "Korzická obluda sa vracia". Postupne, ako sa blížil k Parížu, tón zmierňovali. V predvečer jeho vstupu do Paríža napísali: "Jeho cisárska výsosť je zajtra očakávaná v Paríži." Toto mi prišlo na um, keď postupne čítam

v Slovenských národných novinách oslavné články o JUDr. Vladimírovi Clementisovi. Áno, bol členom Komunistickej strany a v rámci svojich možností sa zaujímal aj o problémy Slovenska a ich riešenie. To mu treba uznať a kladne hodnotiť.

Bol však aj členom tzv. Cirkevnej šestky, t. j. komisie pre riešenie cirkevnej otázky, ktorú na jar 1949 vytvorilo predsedníctvo Ústredného výboru Komunistickej strany Československa (ÚVKŠČ).

Jej členmi boli:

Alexej Čepička,
Vladimír Clementis
Zdeněk Fierlinger
Jiří Hendrych
Václav Kopecký
Viliam Široký.

Staršia generácia vie, s akými

činmi boli títo súdruhovia spojení a za čo sú zodpovední. Mladá generácia to veľmi ľahko nájde na internete. Dosah ich činov pocítili nielen cirkvi, ale celá spoločnosť. Ich dôsledky sú v mnohých oblastiach citelné aj dnes. To by bolo na celodenný seminár.

Ak teda hodnotíme predstaviteľov našej minulosti, bolo by správne spomenúť a zhodnotiť celú ich činnosť, t. j. klady aj zá-pory. Toto mi pri osobe V. Clementisa chýba.

A tak je na mieste otázka, čo z jeho činnosti bolo pre národ prospešné a čo nie. Nakoniec aj na ňom bol vykonaný hrdelný trest – poprava povrazom. A súhlas na to dali aj niektorí členovia známej „Cirkevnej šestky“, t. j. jeho súdruhovia!

Obávam sa, že už v ne-

ďalekej budúcnosti budeme postupne bývalých vedúcich súdruhov predstavovať mládeži ako národných hrdinov.

Na záver len otázka. Uvedomujeme si rozsah a dôsledky negatívnych zásahov uvedených a ďalších vysokopostavených súdruhov na národ v minulosti a ich dopad až do súčasnosti? Kedy to bude konečne vierohodne zhodnotené? Kedy a kto začne realizovať nevyhnutnú a žiaducu nápravu?

Viem, že písanie článkov to nezvráti. Na to je potrebná organizácia, ktorej národ uverí a jej činnosť podporí! Kedy to bude? Za čo z našich daní platíme pracovníkov Historického ústavu SAV?

RNDr. JOZEF KOLLÁR Dr.h.c.
aktívny účastník
študentských nepokojov

SLNKO A TIENE

(september 1946)

Myšlienky rastú výškou nesmiernou,
kým vietor usína na lístí jahodovom.
Rozišiel si sa s hviezdou nevernou,
tá hladila ťa slovom.

V jesennom tichom zasnení
krúžia okolo nás oči, ktoré ktosi stratí,
brezy a vtáci s bielym znamením
kráčajú po úvrati.

Len ty, ach, národ náš, vravieť nemôžeš,
čo ti k modlitbe ruky spína,
o čom sníš a prečo ti zrazu mrzne reč,
keď dozrie tvoja vina.

Veď nám tu zurvalci a žandári
púšťajú krv a drzo vládnu,
verných Slovákov mučia v žalári.
Rodáci, povstaňme, odroni padnú!

ŠTUDENTSKÁ ROZLÚČKA
(S BANSKOU ŠTIAVNICOU)*(1947)*

Zlapali nás v škole ako vtáčika
tie sliedivé policajné šelmy.
Letáky skryli sme včas v byte školníka,
to nás teší veľmi,

Zrazu mi žandár kmáše knihu frančiny
a zúri: Ty špión francúzsky!
Pardon, bránim sa, som študent bez viny,
„my tóže učímsja pa rúsky.“

Už hore ulicou nás vedú.
strach visí nad mestom ako meč.
tu v putách poznáš ľudskú biedu,
splašení známi bočia preč.
Len mladá láska nezná bázne,
odvážne bozky nám hádžu naše dievčatá,
v očiach slzy, srdcia tlčú rázne.
Zbohom, Štiavnica, slnkom objatá!
Zbohom, študentské hniezdo šťastných snov!
Zbohom, vy naše krásne lásky!
Zbohom, hviezdy nad Botanickou záhradou!
Drancuje našu vlasť ošial' ťažký.

Dravci ubili náš štát aj hrdinu.
Žiaľ zvieria hrdlo ako ostrá niť.
Nie, slovenský vrúcny duch nesmie zahynúť!
Bože náš, prosíme ťa, pomôž uchrániť
vernosť mocnejšiu ako strach a smrť,
keď číhajú na nás hrôzy neznáme.
Rodáci, naša krv a vlasť, zdravá bud'!
Viery a slobody sa nevzdáme.

SLOVENSKÁ MODLITBA

(Kremnica, marec 1947)

Smutné zvony pod Tatrami kvília.
Na kolená, ľudia, valí sa mútna chvíľa!
Bolest'ou sa chvejú zopnuté dlane,
zúfalé modlitby naše nevinné zbrane.
Kričať či plakať? všetko márne je,
už našej slobode chystajú galeje.

V okovách Slovensko, prezident i vláda,
V Bratislave, v Prahe dymí podlá zrada.
Národ päste zvieria a žalostne reptá:
na slobodu pusťte nášho prezidenta!
V Žiline, v Piešťanoch, Nitre, na Pohroní
burácajú srdcia, náš ľud protest roní.
Lež práva Slovákov na Slovensku niet,
na našu pravdu striehne gul'omet.

Vy, krutí zbojníci, nie vám ľúto krvi?!
Božia spravodlivosť vašu pomstu zdrví.
V očiach slané slzy, v dušiach horký bôľ,
Tak nám náš malý štát k srdcu prirástol.

JÚLIUS HOMOLA

Slnko a mračná nad Slovenskom

Verše z rokov 1945 – 2010

Bratislava: Ústav dejín kresťanstva, 2018

Bože náš, pomôž nám, krivda nás zaveje!
tyranov zavrát' a vdýchni nádeje.

NAD HROBOM PREZIDENTA

DR. JOZEFA TISU

(Kremnica, jar 1947)

Obesili kati kňaza a mučeníka,
hrdinu zavraždili podliaci.
Duša nám vzlyká, aj srdce nám vzlyká,
bráňme si našu pravdu, bratia Slováci!

Plač zvonov v súmraku kvíli a stená,
ohavná pohana mučí nás ako mor.
Nie, nedajme sa vrahom zgniaviť na kolená,
v hrudi a v ústach vzpína sa mocný vzdor.

V smutnom zástupe komu duša nechveje sa?
Snáď zláme nás ťarcha slz, žiaľ' a náreky?
Ach, opríme slovenskú biedu o nebesá,
jediná nádej náš Boh naveky.

My všetci spolu, všetci verne spolu,
okovy zloby rozlám, dobrý Boží Duch.
Zločincom nedajme sa ubiť ani bôľu,
vyhod'me ich na ostrý tatranský vzduch.

Zaťaté päste pália ako plameň.
Protesty, búrte krv mestám a dedinám!
Nad otvoreným hrobom vernosť prisaháme
Bohu a národu, čo je sväté nám.

ODHODLANIE

(leto 1947)

Ako strom vo víchre náš ľud sa chveje.
Křížiky na prsiach – to výkrik na protest.

Vrahovia zuby ceria, lež pravda mŕtva nie je.
Sýtia nám srdcia, tvrdnú ako päst'.

Mocný duch burcuje svedomie národa.
Ako zlých vlkov bime zločiny.
Odkopni strach, čo sa zahlodal,
Bráňme slobodu a nevinných.

Slovensko nesmie vyschnúť zlomené.
Boha a národ hanit' nedáme si.
Nebudú čušať naše duše skrúsené,
Surových oplanov schmatneme za pačesy.

VIANOCE ZA MREŽAMI
(S BÁSNIKOM ANDREJOM
ŽARNOVOM)*(Väznica Krajského súdu v Bratislave,
24. december 1947)*

Nie sme hrdinovia, veru nie sme.
Štyri kroky ku stene, štyri ku dverám.
Žiaľ' lomcuje v srdciach ako búrky besné,
slza oči priviera.

Na stenu ktosi morzeovkou ťuká
raz šťastnú správu a zas krutý chýr,
že po Vianociach chystajú nám putá
a odveľú na Sibír.

Z plesnivej fazule sa kriví huba,
večeru aj väzeň Andrej Žarnov roznáša.
Lež Štedrý večer od básnika rodoľuba
to vzácnejší dar ako kotlík guláša.

Ó, zem ty krásna, šumia chodbou jeho verše,
horúca láska k vlasti plná nádeje.
Zúrivy strážnik nadávky nám breše,
naš veľký básnik sa len usmeje.

Nadarmo bachar na okienka búcha,
odvahu žiari viera ako vatra v tme.
Verš o Slovensku k nebu dvíha ducha.
Za Boha, za práva ľudu verne trpíme.

ŠTUDENTI ZA MREŽAMI

*(Väznica Krajského súdu,
Justičný palác, 1948, cela 384)*

Zapadli za nami tri pevné zámky
na chmúrnych dverách hore a dolu.

Neplačte, nesmúťte, otcovia, matky,
čapli nás s letákmi, mali sme smolu.
Darmo nás trýznia, nie sme zločinci,
chceme len Slovensko krásne a svieže.
Nech jeho sloboda nevisí na klinci.
Zato nám dali dar. Komôrky a mreže.

V studenej noci mladé srdcia búšia boľavé.
Vzdor, strach a nádej s čiernou tmou sa mieša.
Nad ránom hluk. Ďalšieho vlečú k poprave.
Ach, Bože, prečo Slovák Slováka chce vešať?
Vyrývam do steny nechtami úzky križik,
trasúca duša k Bohu vzlieta ako vtáčik.
Rachotia kľúče, výsluch sa blíži.
Dozorca sa zlovestne mračí.
Za mrežou blednú plaché hviezdičky,
už striehne nový deň plný bodliakov.
Pozdravte, hviezdičky, našich otcov, mamičky,
študentské lásky a pánov profákov.

Keby už zajtra hneď vyhuplo nad hory
slobodné slnko,
z temných väzníc pobežíme domov!
Slováci budú žiť šťastne katom navzdory,
žiť a rásť v hlahole práce a zvonov.

BEZBOŽNÍKOM (1950)

Zadržte! Stojte! Tak predsa odvážili ste sa,
odroni, v nočnej tme prepadnúť kláštor!
Zotročená tlač a rozhlas hlúpo plesá,
vraj zdrapli špiónov aj sklady pištolí.

Ako lacný tovar chrlíte duté lži.
Ktorýže truľo uverí vašim štvavým riadkom?
Kradnete vieru mládeži,
píľte si konár pod vlastným zadkom.

Z kláštorov žiari pokoj a láska,
nenávisť, zákerný boj z vašich činov.
Život bez lásky – budúcnosť mdlá a ťažká.
Kto zachráni vaše dcéry a synov?

Vás ani trochu nesužuje táto dráma?
Kláštory rúcate, staviate väznice.
Odvliekli ste rehoľníkov do neznáma.
Na odpor sa dvíha aj kameň z ulice.

Dokedy budeš trýzniť náš ľud, vláda Zla?
Duše škrtiť podľa bolševických zvykov?
Nie sme kone. Vypľujeme vaše zubadlá,
nás neskrotíte ako mľandravých psíkov.

STRETNUTIE V LEOPOLDOVE (1954)

Súdruh Husák a pán minister Mach
- dvaja známi -
stretli sa v Leopoldove za mrežami.
Ten známy ľudák, a ten známy komunista.
Kedysi nepriatelia, dnes ich sudba je tá istá.
Nedávno vládli mocou, potom padli.
Dnes vládnu na nich pruhované handry.
Čo v duši ticho taja, nikto nevie.
Väzenský súd ich spája, driapu perie.
Skrušia ich okovy, súmrak rokov zotne?
Obidvom úbožiakom dali doživotne.
Za práva ľudu rvali sa, lež proti sebe aj.
Prečo „vít'azný“ ľud ich zvrhol naozaj?
Nie sú v tom sami. Tisíce takých chudákov,
milión nešťastných, doráňaných Slovákov,
v táboroch trpí, aj doma s hlavou zvesenou,
keď víchor násilia kmáše vlasťou zronenou.
To z kvíliaciach srdc pre nás všetkých klenie
trpké a múdre poučenie.

Sme malý národ, nebuďme viac tupí.
Pozrite, zo všetkých strán striehnu supy.
Nie štvanie, ale svorná spolupráca!
Kto ju podrýva, ten je podlý zradca.
Nebuďme podkupní, nebuďme zdutí.
Tak výstražne zvoní Svätoplukove prúty.
Keď zlo už dozrelo, ľutovať pozde je,
už vädnú slzy, padajú nádeje.

Nad tragikomédiou z kríkov malín
pod fúzy sa uškŕňa súdruh Stalin.

OBEŤ (ZAVRAŽDENÉMU KŇAZOVI J. TÓTHOVI) (1954)

Tu pri Zvolene dedinka rúča,
úhľadná, tichá dedinka Budča.

Občanov zrazu preťal temný chýr,
dnes v noci
ktosi zabil kňaza a ho obesil.
Našli ho vo fare dnes zrána,
krvavá obeť kľáčí zraňaná.

Strach zovrel srdcia, slová zmrazilo,
ľudia si šepkajú desnú zvesť bázlivo.
Štát proti kňazom ľstivo števe a silí boj.
Ak chceš prežiť, mlč a chráň si osud svoj.
Pred týždňom mihli sa tu tajní zopárkrát.

Mladý kňaz nebol s nimi kamarát.
Predvčerom navrátil sa z Prahy z výletu,
snáď mlátili ho pre vec práve tú.
A hlava neznesla ostré údery.
Vraždu má zakryť slučka do dverí.

Čo Slovensko vie o tom čine krutom?
Na fare v Budči v 1954-tom?

Krv nevinných ubitých hľina nepije.
Tá krv milosť prosí a stúpa ku Bohu.
Žijú ešte medzi nami tie ľudské beštie?
Ľutujú zločin, obeť úbohú?
Či odveľú si tajnú ľarchu do hrobu?

BRATIA (1960)

Starší bol Juraj – tuhý komunista,
mladší Peter – ľudák zaťatý.
Tvrdo sa škriepili: Moja pravda istá!
a k voľbám vešali svoje plagáty.

Lež beda! vybuchla vojna znenazdania.
Žandári ženú za mreže marxistov.
Tu Peter a pán farár tuho chránia
Juraja pred osudom basistov.

V smrteľných krčoch zmieta sa Európa,
malé Slovensko strachom sa krúti.
Hľa, povstanie sa valí ako potopa!
Partizáni vlečú ľudáka k smrti.

Ach, Bože, štvoro detí, vdova tiež?!
Juraj váhanie ako prútik zlomil.
Pred tlupu skočil ako smelý jež:
Stoj! Pust' ho! To hlúpy omyl!

Zakrátko ako sťatý strom padlo povstanie,
vzbúrenci ušli. Strel'ba hory straší.
Jaj, Nemci! Gestapo. A zrada. Rátanie!
K poprave sa vlečie brat starší.

Tu mladší – v uniforme gardista –
pribuchne čižmami a hlási prísne:
Nie páni! To mýlka dozaista,
hľa pečať a dôkaz v úradnom písme!

Po vojne päť pomsty zas striehne na ľudí,
už ženú mladšieho k súdu.
Juraj však štrngne metálmi na hrudi:
Súdruhovia nešite na brata budú!

Obaja takto v zdraví prežili
zlý diablov víchor aj jeho plány,
tie roky besnenia, údesné presily,
a teraz zmierení žijú tu s nami.

Poučenie:
Čo si má počat' občan úbohý
v ukrutnom žití odvekom?
Zlostnému učeniu zlom parohy
a zostaň človekom.

Aj keby sa jeho pontifikát skončil zajtra, pápež František má svoje miesto v dejinách Cirkvi zabezpečené ako „kontroverzný“ (rozporuplný) Kristov námestník. Jeho meno bude spojené so zásahmi do života Cirkvi, ktoré sa stretli v radoch kléru a veriaceho ľudu s takými vášnivými prejavmi súhlasu i odporu, aké sú bez precedensu u jeho moderných predchodcov.

Bol zvolený za pápeža s očakávaním, že zavedie rózne opatrenia najmä pokiaľ ide o reformu Rímskej kúrie, finančných záležitostí a účinnejšieho prístupu k riešeniu problémov spojených so sexuálnymi škandálmi. Prvé dojmy boli v tomto smere veľmi priaznivé a anglický publicista Austen Ivereigh v roku 2014 s vnútorným presvedčením dal svojej biografii pápeža Františka názov *The Great Reformer*.

Odvtedy vyšlo už niekoľko pozoruhodných knižných diel o pontifikáte pápeža Františka. Keby ich mal človek posudzovať podľa ich obsahu, dalo by sa povedať, že Františkove reformy sa stretávajú viac s kritikou a pochybnosťami, než so súhlasom a obdivom. Vlni vyšli dve kritické monografie o jeho pontifikáte: *The Political Pope* (autor: George Neumayr) a *The Dictator Pope* (autor: Marcantonio Colonna, vl. m. Henry J. A. Sire) a v tomto roku – hoci sme ešte len v jeho prvej polovici (príspevok píšem v júni 2018) – už vyšli ďalšie dve. Ich autormi sú dobre známi, vážni a všeobecne uznávaní publicisti: Ross G. Douthat, pravidelný korešpondent („columnist“) denníka *The New York Times* a Philip F. Lawler vydavateľ informačnej služby *Catholic World-News* (*CWNews.com*). Douthatova kniha má názov: *To Change the Church: Pope Francis and the Future of Catholicism* (Meniaca sa Cirkev; Pápež František a budúcnosť katolicizmu), Lawler nazval svoje dielo *Lost Shepherd: How Pope Francis Misleading His Flock* (Stratený pastier; ako pápež František zle vedie svoje stádo). Obe práce kladú otázky, na ktoré je treba odpovedať a nastoľujú problémy, ktoré je treba riešiť. Je len pochopiteľné, že vyvolali značnú pozornosť v západnom svete. Nebude od veci oboznámiť s ich obsahom aj slovenských čitateľov.

Hneď na začiatku chcem zdôrazniť, že názory týchto autorov nie sú moje názory. Predkladám ich pre všeobecné informovanie našich čitateľov, aby som im sprístupnil skutočnosti, o ktorých ani sekulárne médiá, ani naše Katolícke noviny nepíšu.

V prvej časti svojej knihy (asi na 30 stranách) Ross Douthat podáva prehľad vývoja udalostí v Cirkvi od II. vatikánskeho koncilu až po zvolenie Františka (1965-2013). Prezráda, že spomedzi 115 kardinálov oprávnených voliť, 95 mu odovzdali svoj hlas (s. 63). Vedelo sa o ňom, že je jezuita, ktorý mal konflikt s tzv. ľavicovým krídlom jezuitskej rehole v svojej krajine, že nie je ani príliš progresívny, ani výrazne konzervatívny. Bol presadzovaný aj tzv. liberálnou skupinou zo St. Gallen (*St. Gallen Group*). Skupinu tvorili biskupi a kardináli, ktorí sa v rokoch 1995-2006 stretávali vo švajčiarskom meste St. Gallen, ako hostia tamojšieho biskupa (Jakob Andreas Ivo Fürer). Do skupiny patrili takí známi progresívni kardináli ako Carlo Maria Martini, Godfried Danneels, Walter Gaspar, Karl Lehman, Achille Silvestrini, Basil Hume, Cormac Murphy-O'Connor.

Autor venuje značnú pozornosť deklarácii o náboženskej slobode, *Dignitatis Humanae*, o ktorej píše, že bola jedným z najproblematickejších dokumentov II. vatikánskeho koncilu, pretože predstavovala radikálny obrat v zmyslení a v postoji Katolíckej cirkvi

k iným náboženstvám. Pápež bl. Pius IX. (1846-1878) vo svojom zozname bludov (*Syllabus errorum*, 1864) pokladal náboženskú slobodu, ktorá poskytuje rovnaké práva každému náboženstvu, vierovyznaniu a sekte, za blud a podľa neho blud nemá nijaké práva. Dokument *Dignitatis humanae* túto tézu nahradzuje novým tolerantným prístupom. Jeho prijatie sa presadzovalo veľmi ťažko. Bol dlho diskutovaný, niekoľkokrát prepisovaný a napokon schválený až v posledných dňoch koncilu (2 308 hlasov za, 70 proti). Autor tvrdí, že „odvtedy sa medzi katolíckymi teológmi ako aj medzi veriacimi vedú diskusie a spory, do akej miery a v akom rozsahu dokument zmenil učenie Cirkvi a či je vôbec

FRANTIŠEK VNUK

Pápež František a jeho kritici

možno hovoriť a kontinue (s. 102). Zastáva názor, že okolnosti spojené s prijatím deklarácie *Dignitatis Humanae* vytvorili precedens, ktorý posmelil pápeža Františka vyjsť s odvážnymi myšlienkami pri formulovaní apoštolskej exhortácie *Amoris laetitia*.

Ťažiskom Douthatovej knihy je práve táto exhortácia, presnejšie povedané jej ôsma kapitola, kde sa dovoľuje rozvedeným a znovu zosobášeným osobám pristupovať k stolu Pána. Robí sa to dosť nekonvenčne: v poznámke pod čiarou a medzi riadkami. Obsah a formulácia tejto spornej kapitoly boli už predmetom mnohých prejavov nesúhlasu a žiadostí o vyjasnenie. Na Sv. Otca sa obracali kardináli, biskupi, teológovia, kňazi v pastorácii a početní veriaci. Dostal bezvýsledne.

Ross Douthat venuje tejto otázke osobitnú pozornosť. Vidí veci v čiernych farbách. Zazlieva pápežovi, že odvoláva sa na Ježiša a užíva Ježiša, pričom „sa prenáša ponad Ježiša“ („goes beyond Jesus“). Pripadá mu, že pápež chce plniť Ježišovo poverenie, aj keď pritom Ježiš Evanjelia sa odsúva stranou („to follow the Jesus of faith, even the Jesus of Scripture must be left behind“).

Na viacerých miestach svojej knihy autor poukazuje, že častou témou Františkových prejavov je milosrdenstvo. Sv. Otec opätovne zdôrazňuje, že prílišné lipnutie na morálnom zákone je vlastne novodobé farizejstvo. Pripomína, že farizeji a židovskí učelia zákona posudzovali ľudský život iba podľa litery zákona, zatiaľ čo Ježiš bol ochotný konať dobro, aj keď tým porušoval predpisy zákona. Ježiš neváhal obísť literu zákona, keď uzdravoval v sobotu, keď objímal malomocného, ktorý bol podľa zákona „nečistý“ a nedotknuteľný, keď porušoval zákonné predpisy ohľadne jedenia, alebo iných obradných úkonov. Svojim kritikom odpovedal, že za určitých okolností legálne predpisy musia ustúpiť a namiesto nich v mene milosrdenstva má prísť láska, uzdravenie, zmierenie.

Autor v podstate súhlasí s týmto postojom, ale argumentuje, že výklad Sv. Otca je príliš široký. Áno, Ježiš odsudzoval židovský tradicionalizmus a legalizmus. Vyčítal svojim kritikom, že ich ritualizmus vlastne zakrýva mravný zákon, alebo mení jeho zmysel

a tak zbavuje ľud povinností vyplývajúcich zo zákona. Dobre známa je jeho konfrontácia s farizejmi v Evanjeliu podľa Marka (Mk 7, 4-12):

„Farizeji a Židia vôbec držia sa obyčaje otcov a nevidia, kým si neumyjú ruky až po zápästie. A keď prídu z trhu, nevidia, kým sa nevykúpu. A zachovávajú ešte mnoho iných vecí, ktoré prevzali: umývanie čiaš, džbánov, medenic a postelí. Farizeji a zákonníci sa ho opýtali: "Prečo sa tvoji učeníci nedržia obyčaje otcov a jedia chlieb poškrvnenými rukami?" On im povedal: "Dobre o vás, pokrytcoch, prorokoval Izaiáš, ako je napísané: "Tento ľud ma uctieva perami, ale ich srdce je ďaleko odo mňa. No darmo si ma ctia, lebo nauky, čo učia, sú iba ľudské

Autor chápe úsilie pápeža Františka, ktorý sa snaží dosiahnuť prímerie v konflikte morálneho učenia Cirkvi so sekulárnou pseudomorálkou modernej spoločnosti. Ale to by nemalo byť za cenu kompromisov s magisteriom Cirkvi. Poukazuje, že aj jeho bezprostrední predchodcovia – Ján Pavol II. a Benedikt XVI. – sa usilovali o reformy, ale tie boli syntézou kontinuity s tradicionalizmom. Ich reformy neboli bez chýb a vniesli do radov veriacych aj určité napätie, ale ich kroky boli premyslené a teologicky podložené. Dnes však každého prekvapuje ľahkosť, s akou František otvára debaty o témach, o ktorých si mnohí mysleli, že sú už uzavreté a skončené.

Hrdinami Douthatovej knihy sú

zdrojom kresťanskej jednoty, ale František svojim autokratickým štýlom a protikladnými zmenami, ktoré uvádza, tým zdrojom nie je. Kritizuje, napríklad, jeho zásah do Rádu maltežských rytierov, kde odstránil legitímne zvoleného vysokého funkcionára a nahradil ho človekom obvineným z konania, ktoré bolo v rozpore s učením Cirkvi. Nepozdáva sa mu ani odstránenie kardinálov Raymonda L. Burkeho a Gerharda L. Müllera z kľúčových kuriálnych pozícií.

Pápež František sa usiluje o prímerie v konflikte morálneho učenia Cirkvi so sekulárnou pseudomorálkou modernej spoločnosti. Je to chvályhodné úsilie. Otázkou však je, či možno zmeniť a do akej miery možno prispôsobiť morálku Evanjelia k amorálnym výkyvom západného sveta.

Lawler má dojem, že v tomto smere pápež niekedy prekračuje medze prípustnosti.

Konkrétne: V článku 305 exhortácie *Amoris laetitia* František píše, že „pastier sa nemôže cítiť spokojný len s aplikovaním morálnych zákonov na tých, ktorí žijú v 'neregulárnych' situáciách, akoby dané zákony boli kameňmi na hádzanie do života osôb... Kvôli podmienenostiam a poľahčujúcim okolnostiam je možné, že v rámci objektívnej situácie hriechu – ktorý nie je subjektívne zavinený alebo nie je zavinený naplno – možno žiť v Božej milosti, možno milovať a možno rásť v živote milosti a lásky, prijímajúc s týmto cieľom pomoc a teda má plný nárok na sviatosťnú podporu zo strany Cirkvi, vrátane prijímania Eucharistie“.

Lawler v tom vidí iba sofistický pokus obísť platný a stále zaväzujúci princíp: Pápež a jeho poradcovia tu vložili deliacu čiaru medzi učenie Cirkvi a pastorálnu prax, argumentujúc pri tom, že zmeny v pastorálnej praxi nechávajú doktrinálnu náuku nedotknutou. A teda rozvedený katolík, ktorý/á žije v novom manželskom zväzku môže pristúpiť k Eucharistickej stolu bez toho, aby by jeho/jej prvé manželstvo bolo anulované. A ak sa toto koná výnimčne (za „správadania“ a s „rozlišovaním“) a nie pravidelne, učenie Cirkvi sa tým nijako nemení. Lawlers tým nesúhlasí a vidí v tom potenciálne nebezpečenstvo. Vraj vytvára sa nežiaduci precedens. Vystríha, že rozlišovací prístup, ktorý sa dnes vzťahuje len na manželstvá, sa zajtra už môže vzťahovať aj na eutanáziu, na homosexuálne partnerstvá a pod.

V tejto súvislosti trošku udivuje aj to, že v celom rozsiahlom dokumente-nespominajú Ježišove výroky, že „každý, kto prestúpil svoju ženu (dnes by sme povedali: kto sa rozvedie so svojou manželkou) a ožení sa s inou, cudzoloží a kto sa ožení s takou, čo ju muž prepustil, cudzoloží“ (Lk 16, 18 a Mt. 5, 32).

Prvé kroky pápeža Františka boli nečakané, v mnohom odlišné od jeho predchodcov, mali róz sviežosti, otvorenosti a blízkosti k masám veriaceho i neveriaceho ľudu. Vzbudzovali veľký záujem a pápežovi získavali popularitu nielen v širokých katolíckych kruhoch, ale aj v sekulárnych médiách. Začalo sa hovoriť o tzv. Františkovom efekte („Francis effect“). Viacerí pozorovatelia predpovedali, že pod vplyvom pápežovej popularity vzrastie horlivosť veriacych, budeme svedkami návratu k viere vlašných a stratených katolíkov a znásobí sa počet konvertitov.

Lawler podotýka, že nič také sa nedeje. Naopak, zástupy veriacych na verejných audienciách a na Svätopeterskom námestí sa z roka na rok stávajú menšie. Vysvetľuje to tak, že pápež si odcudzil mnohých prvotných obdivovateľov prílišným zdôrazňovaním populárnych projektov, ako je

príkazy. "Božie prikázanie opúšťate a držíte sa ľudských obyčajov." A hovoril im: "Šikovne viete zrušiť Božie prikázanie, aby ste si zachovali svoje obyčaje. Lebo Mojžiš povedal: "Cti svojho otca i svoju matku" a: "Kto by zlorečil otcovi alebo matke, musí zomrieť." Vy však hovoríte: "Keď človek povie otcovi alebo matke: Korban, čo znamená, že všetko, čím by som tí mal pomáhať, je obetný dar," už mu nedovoľíte nič urobiť pre otca alebo pre matku. A rušíte Božie slovo pre svoje obyčaje, ktoré si odovzdávate. A mnoho iných podobných vecí robíte."

Podľa Douthata táto scéna názorne ukazuje Ježišovo odmietanie formalizmu a legalizmu, najmä keď ony zastierajú podstatu Božích prikázání, ktorou je láska a milosrdenstvo. Hĺbku Ježišovho milosrdenstva voči hriešnikom je nemerateľná. Rovnako dôležité je však aj poznanie, že jeho absolútne milosrdenstvo bolo vždy spojené s výzvou ku kajúcnosti a k nápravnej zmene konania.

Ježiš nepovedal žene prichytenej pri cudzoložstve: Choď spať k tvojmu milencovi, lebo tvoja situácia je „komplikovaná“. Nepovedal mýtnikovi Zachejovi: „Ponechaj si peniaze, ktoré si podvodne vyzbieral, lebo musíš udržiavať životný štandard svojej rodiny. Ježiš stoloval s hriešnikmi, prejavoval súcit voči ľuďom, ktorých správanie nebolo vždy v súlade s morálnymi zásadami, ale nikdy im nepovedal, že schvaľuje ich štýl života, alebo ospravedlňoval ich konanie, keď bolo v rozpore s mravným zákonom.

V celom verejnom pôsobení Ježiša Krista, ako nám ho podáva Evanjelium, niet ani jedného prípadu, že by Ježiš nabádal, alebo dovolil svojim učeníkom porušiť príkazy dané Bohom Mojžišovi kvôli nejakej „komplikovanej situácii“.

Douthat priznáva, že nielen on, ale aj všetci tzv. tradiční/konzervatívni katolíci nepristupujú ku kritike pápeža bez určitých pocitov obavy a neistoty, lebo si uvedomujú, že nie je obvyklé, aby deti kritizovali otca. Obávajú sa, aby nevyzerali ako ten starší brat z podobstva o márnratnom synovi, ktorý zazlieval otcovi jeho veľkodušnosť a štedrosť, keď s otvorenou náručou vítal návrat strateného syna. Je to však riziko, ktoré je hodno brať na seba, lebo ide o veľmi dôležité veci, ktoré sa dotýkajú fundamentálnych princípov našej viery.

štyria kardináli, ktorí predložili pápežovi otázky a žiadali o objasnenie niektorých nejasností a pochybností. Sú to otázky, ktoré si kladú aj mnohí laici a predstavitelia kléru. Pápež František – z dôvodov, ktoré pozná iba on sám – dosiaľ na otázky neodpovedal. Výsledkom je nejednotná pastoračná prax, pretože tí, čo majú uvádzať výsledky synody do pastorácie, si ich často vykladajú individuálne, čo vedie k neželateľnej rozmanitosti. Takýto svojvoľný postup spôsobil rozklad protestantského reformného hnutia a jeho plodom je neprehľadné množstvo protestantských cirkví a cirkvičiek. To je výstraha, ktorú nemožno ignorovať.

Podľa autora pontifikát pápeža Františka prejde do dejín ako obdobie, ktoré narobilo Cirkvi viac škody než jej prinieslo osuhu.

Druhou knihou, ktorá sa pozerá na Františkov pontifikát kritickým okom, je práca veterána vatikanistu Philipa Lawlera *Lost Shepherd: How Pope Francis Misleading His Flock* (Zablúdilý pastier; ako pápež František zle vedie svoje stádo.)

Kniha je rozčlenená do ôsmich kapitol: 1. Prekvapivý výsledok konkláve, 2. Františkov efekt, 3. Reformy uviazli..., 4. Manipulácia synody, 5. Nezodpovedané otázky, 6. Dokument a Dubia, 7. Spojenci a protivníci, 8. Tradícia v ohrození.

Kým Douthat sa väčšinou zaoberá problémami spojenými s apoštolskou exhortáciou *Amoris laetitia*, Philip Lawler má kritické výhrady voči celkovému riadeniu cirkevných potrieb a záležitostí. František hneď pri svojom prvom vystúpení ukázal, že jeho pastoračný štýl bude iný než jeho predchodcov. Veriacich zhromaždených na Svätopeterskom námestí nepozdravil tradičným *Sia laudato Gesu Christo* – „Pochválen buď Ježiš Kristus“, ale sekulárnym *Bon giorno* – Dobrý deň! Niekomu sa to zdá maličkosť, ale je to významná a mnohovrávna maličkosť. Podobne si všimli zástupcovia tlače a médií pri Vatikáne, že pápež porušil tradíciu aj na tlačových konferenciách. Jeho predchodcovia zvykli končiť také stretnutia udeľovaním pápežského požehnania. František zmenil tento protokol a požehnanie neudeľuje, údajne aby neurazil tam prítomných nekatolíckych novinárov a mediálnym pracovníkov.

Podľa Lawlera pápež by mal byť

napríklad ochrana životného prostredia a pod. Toto sú témy, ktoré nepristanú pápežovi, lebo znižujú jeho učiteľskú autoritu. Treba ich ponechať svetským politikom.

Lawler zazlieva pápežovi aj niektoré jeho výroky, ktoré sú občas nepremyslené, protirečivé alebo nevhodné do takej miery, že jeho spolupracovníci ich musia korigovať, prípadne vynechať z oficiálnych prepisov. Ako príklad uvádza jeho rozhovor na palube lietadla na spiatocnej ceste z apoštolskej cesty v Gruzínsku a Azerbajdžane (2. okt. 2016). V priebehu návštevy František veľmi ostro odsúdil indoktrináciu rodovej ideológie („gender ideology“) a nazval ju ideologickou kolonizáciou. Ale pri návrate do Ríma – na otázku, ako by on „sprevádzal“ osobu, ktorá úprimne bojuje so svojou sexualitou – odpovedal veľmi zdievavo. Hovoril o španielskom dievčati, ktoré v dospievajúcom veku sa začalo cítiť ako chlapec a v dospelom veku lekárske zákrokom zmenilo svoju ženskosť na mužskosť. A potom ako „muž“ sa oženil(a). Jej biskup mal pre dievča patrične pochopenie a „sprevádzal“ ju/ho pred sobášom aj po sobáši. Keď potom – spolu so svojím partnerom – vyjadřila želanie stretnúť sa s pápežom, František ich „prijal a oni boli šťastní“ (I received them: they were happy) „Život je život a veci treba brať, ako sa vyskytujú... každý prípad treba posudzovať osobitne, prijať ho, sprevádzať, skúmať rozlišovať a integrovať. Takto by konal Ježiš dnes.“ Svoju odpoveď zakončil pripomienkou novinárom, aby nepísali, že pápež posvätil rodovú ideológiu. „Prosím, nerobte to. Pretože ja to už vidím na stránkach novín.“ Je zaujímavé, že v oficiálnom vatikánskom prepise tejto odpovede sa posledné vety nenachádzajú.

Lawler ďalej poukazuje, že v trestných záležitostiach a opatreniach proti príslušníkom kleru, ktorí sexuálne zneužívali mladé a dospievajúce osoby, oveľa ráznejšie postupovali jeho predchodcovia. V posledných rokoch pontifikátu Benedikta XVI. bolo laicizovaných viac kňazov ako počas celého doterajšieho Františkova pontifikátu. Len v rokoch 2011-2012 ich bolo asi 400! Ale kým o záležitostiach Jana Pavla II. a Benedikta XVI. vládlo v sekulárnych médiách relatívne ticho, Františkove kroky a opatrenia sa publikujú a komentujú s uznaním.

Na druhej strane sa málo pozornosti venuje takým prípadom, kde František zrušil alebo zmierňoval laicizovanie svojich predchodcov. Zvlášť trápnu bola kauza laicizovaného talianskeho kňaza Maura Inzoliho, ktorého kňazstvo na priamu žiadosť pápeža bolo v roku 2014 obnovené a trest bol pozmenený na doživotné pokánie a modlitby. Františkovi hovorcovia vysvetľovali tento zárok slovami: „Nijaký poklesok nie je taký hlboký, nijaký hriech nie je taký strašný, aby sa na ne nevzťahovalo Božie milosrdenstvo“

Ale medzitým občiansky súd usvedčil Inzoliho z viacerých prípadov sexuálneho zneužívania piatich mladistvých osôb vo veku 12-16 rokov a odsúdil ho na 4 roky a 9 mesiacov väzenia. Pod tlakom verejnej mienky a drastických okolností pápež bol prinútený svoje unáhlené rozhodnutie odvolať.

Lawler má výhrady aj proti apoštolskej exhortácii Amorislaetitia. Poukazuje otvorený rozpor medzi textom tohto dokumentu a pastorálnymi úpravami v apoštolskej exhortácii Jána Pavla II (z roku 1981) Familiaris Consortio. Vyslovuje názor, že František tu explicitne obchádza a zavrhuje učenie svojho predchodcu. Takto sa vytvára predpoklad, že budúci pápež urobí to isté s jeho učením a potom „nijaký

pápežský výrok, nijaké rozhodnutie na túto dôležitú tému sa nebudú pokladať za nemeniteľné a konečné“.

Ani Lawler si nevie vysvetliť, prečo František nechce odpovedať na otázky (dubia), ktoré mu predložili štyria kardináli. Sú to otázky, ktoré trápia mnohých katolíkov, boli položené úctivo a s čistým úmyslom vyjasniť nejasnosti a zmätky, ktoré do katolíckej komunity vniesla exhortácia Amorislaetitia. Pýta sa, či pápež úmyselne chce vytvoriť zahmlený priestor, v ktorom sa bude môcť hore-dole manévrovať okolo učenia Cirkvi.

Kardináli, ktorí sa pred piatimi rokmi zišli v Ríme zvoliť nového pápeža, sa sverne zhodovali v tom, že – popri pastorálnej starostlivosti o zverené stádo – vo Vatikáne je prepotrebná reforma kúrie a najmä transparentnosť v ekonomických záležitostiach. Toto sa očakávalo od nového pápeža. Ale administratívny štýl pápeža Františka tieto očakávania nespĺnil. Reforma kúrie je takmer neviditeľná. Udiali sa isté presuny vo vedúcich pozíciách, ale po piatich rokoch nie sme oveľa ďalej, ako sme boli predtým. A pokiaľ ide o reformy v ekonomickej oblasti, tam určitých sľubných krokov nastala stagnácia. Vraj „pápež dostal mandát reformovať, ale nereformuje. Robí niečo celkom iné.“

Autor vyzýva čitateľov a všetkých katolíkov, aby sa modlili za pápeža a za tých, čo stoja okolo a blízko neho.

Postscript:

Tento príspevok som písal v júni 2018. Koncom augusta sa objavila správa, že vyšla kniha, ktorá veľmi pozitívne hodnotí pontifikát pápeža Františka a obhajuje apoštolskú exhortáciu Amoris Laetitia. Predslovom knihy je list pápeža Františka autorovi, v ktorom Sv. Otec podáva návod, ako treba čítať a chápať tento dokument. Kniha má názov Pope Francis, the Family and Divorce; in Defence of Truth and Mercy (Pápež František, rodina a rozvod. Na obranu pravdy a milosrdenstva) a jej autorom je anglický teológ Stephen Walford. Časopis La Civiltà Cattolica uverejnil tento list v jeho úplnosti.

Je to pomerne krátky list (v anglickom preklade dohromady 470 slov) a toto je jeho relevantná časť:

„Exhortácia Amoris laetitia predstavuje jednotný celok. To znamená, že jej posolstvu sa plne porozumie len vtedy, ak sa číta vo svojej úplnosti od začiatku do konca. Je to tak preto, lebo tu ide o vývoj nielen teologickej reflexie, ale aj o spôsob, akým sa pristupuje k problémom. Nemožno ju pokladať za nejakú sprievodnú príručku („vadecum“) na rozličné témy. Ak sa nečíta vo svojej úplnosti a v poradí, v akom je napísaná, nebude pochopená, alebo bude pochopená skreslene.“

Obsahom exhortácie sú bežné a konkrétne problémy, s ktorými sa ona zaoberá: rodina v dnešnom svete, výchova detí, príprava na manželstvo, rodiny v ťažkostiach a tak ďalej. Jednotlivé témy sa preberajú hermeneutikou, ktorá je hermeneutikou Cirkvi, vždy v kontinuite (bez prerušenia) s učiteľským úradom Cirkvi, ale vždy s tendenciou zdravého vývoja. V tomto ohľade platia slová Sv. Vincenta z Lérinsa, spomínaného v liste, ktorým ste sa na mňa obrátili. Vo svojom spise Commonitorium Primus sv. Vincent píše: utannissilicetconsolidetur, dilatatempore, sublimeturaetate (/doktrína/ sa totiž ustáľuje tokom rokov, rozrastá priebehom času a vylepšuje plynutím vekov). Čo sa týka problémov, ktoré sa zaoberajú etickými situáciami, tam sa exhortácia drží klasickej nauky sv. Tomáša Akvinského.“

Som presvedčený, že Vaša kniha o exhortácii Amorislaetitia bude osožná rodinám. Modlím sa za to.“

Ad : Prečo to robia?

Profesor František Vnuk sa v článku : «Prečo to robia?» (Kultúra číslo 14, júl 2018) pýta na príčiny odporu rabinov (konkrétne David Rosen a Marc Tanenbaum) k procesom blahorečenia katolíckych osobností - Izabela Katolícka, pápež Pius XII. (Eugenio Pacelli), kardinál Hlond, ale aj biskupi Ján Vojtaššák a Michal Buzalka - ktoré boli predstreté za posledných 40 - 45 rokov na preskúmanie Kongregácii pre veci svätorečenia. (Congregationis Causis Sanctorum).

V tejto súvislosti pripomeniem len na porovnanie zarmucujúci postoj jej bývalých rodákov k blahorečeniu a vyhláseniu za svätú židovskej konvertitky Edith Stein. (cf. HERBSTRIETH Waltraud : «Never forget : Christian and Jewish Perspectives on Edith Stein » Washington, DC, 1998).

Pri pokuse o racionálnu a faktami podloženú odpoveď na otázku profesora Vnuka ponechám dnes stranou temer dvetisícročný fenomén rabinovského antikrestanstva vo všetkých variantoch a podobách (cf. PELTIER Martin : «L'antichristianisme juif, »Paríž, 2014; a tiež :SCHÄFER Peter: «Jesus in the Talmud», Princeton and Oxford, 2007) a zameriam sa len na blízku minulosť.

Tú od roku 1945 možno rozdeliť podľa mojej mienky do troch základných etáp:

Prvá etapa sa začala krátko po skončení Druhej svetovej vojny. Niekoľko teológov a filozofov vyšlo s tézou, že treba radikálne zmeniť pohľad kresťanov na židovstvo. V roku 1947 viaceré osobnosti, ktoré zastávali podobný názor (hlavne protestanti a talmudisti), iniciovali na konferencii vo švajčiarskom Seelisbergu program («Desať bodov zo Seelisbergu») o židovsko-kresťanských vzťahoch.

Týmto sa začala pre Katolícku cirkev veľmi nebezpečná éra. Éra jednostrannosti, ústupkov a vydierania pod plášťom ekumenizmu a dialógu. Protagonisti tohto hnutia totiž vzápätí založili, najmä vo Francúzsku a severnej Afrike, spoločnosť : «L'Amitié judéo-chrétienne» (Priateľstvo židovsko-kresťanské). Táto sa stala účinným nástrojom na dosiahnutie stanovených cieľov v Seelisbergu.

Mnohí predstavitelia (Jacques Maritain, Charles Journet) iste netušili k akým výsledkom tento nezvyčajný pohyb privedie. Dnes možno bez váhania povedať, že dialóg sa zmenil na monológ a «priateľstvo» židovsko-kresťanské, ako náležite ukazuje článok profesora Vnuka, je len obyčajná fasáda.

Prvým cieľom tejto spoločnosti bolo učenie kresťanských cirkví a osobností o židovstve. Sv. Ján Zlatoústý, Sv. Augustín, Sv. Ambróz, Sv. Gregor Veľký, Sv. Agobard a neskôr i evanjelisti, hlavne Sv. Matúš, boli podrobení združujúcej kritike. Iniciátor (spiritus movens) tohto hnutia historik Jules Isaac z Francúzska argumentoval, že z ich strany išlo o :«u-čenie pohrdania» (židovstvom).

Sám napísal a vydal objemnú knihu :« Jésus et Israël » kde útočí na vyššie menovaných kvôli ich spisom a výrokom. Bez adekvátnej odpovede zo strany Vatikánu a s diskretným prítakaním tzv. progresistov.

Druhá etapa tohto znepokojujúceho vývoja (najmä záver päťdesiatych rokov) mala za cieľ trvale zmeniť najmä liturgiu a tradičné chápanie sviatku Veľkej Noci. A predovšetkým popierať celý historicko-náboženský naratív, ako ho zachovali evanjelisti. Išlo najmä o snahu «vygumovať» výraz Perfidis, («Oremus et pro Perfidis Ju-

daeis») z modlitby prednášanej na Veľký Piatok.

Na základe rozhodnutia pápeža Jána XXIII., publikovaného 18. júla 1959, sa po intenzívnom lobbingu tento cieľ iniciátorom naplnil. Hoci výraz «Perfidis» znamenal v chápaní a interpretácii teológov skôr bez (pravej) viery, teda nič pejoratívneho.

Z historického hľadiska je potrebné zaznamenať, že týmto rozhodnutím pápež Ján XXIII. zrušil zákaz svojho predchodcu pápeža Pia XI., ktorý v roku 1928 rozpustil Opus sacerdotalis «Amici Israel». Toto hnutie popri podpore sionizmu žiadalo tiež odstránenie výrazov perfidis, perfidiam, z modlitieb.

Tretia etapa (podľa mojej mienky) tohto dlhodobého procesu začína - a trvá prakticky dodnes - počas prác a zasadaní Druhého vatikánskeho koncilu (1959-1965). (cf. PONCINS Léon : « Les Juifs et le Concile Vatican II», Paríž, 1965).

Tento umožnil vystupňovanie snáh o radikálnu zmenu dvetisícročnej tradície a učenia Katolíckej cirkvi.(a tu teda možno hádam hľadať aj korene sebavedomia oboch spomínaných rabinov k zásahom do vnútorných záležitostí Katolíckej cirkvi).

Zvolanie Druhého vatikánskeho (ekumenického) koncilu v januári 1959 bolo nečakané a prekvapujúce. V cirkvi nebola žiadna kríza, skôr naopak.

A na scénu opäť prichádza Jules Isaac, ktorý je prijatý samotným pápežom Jánom XXIII. v júni roku 1960 so svojimi požiadavkami(tentokrát 18 bodov) z koncaštyridsiatich rokov. Napriek nesúhlasu Domenica Tardiniho, štátneho sekretára Svätej stolice.

Atmosféra rokovaní koncilu bola v tom « správnom duchu» aj pričinením pokútneho nemeckého dramatika Rolfa Hochhutha, ktorý vydal v roku 1963 divadelnú hru :«Zástupca» (Der Stellvertreter; slovenské vydanie, Tatran, Bratislava,1966). V tejto hre Rolf Hochhuth pranieval « mlčanlivosť » pápeža Pia XII. počas Druhej svetovej vojny voči perzekúciám. Okolo jeho historicky nepodloženého textu vznikla veľká polemika. Táto pomohla vytvoriť mýtus o «zhovievavosti» pápeža Pia XII. voči Tretej ríši. Odporcovia jeho svätorečenia čerpajú z tohto mýtu dodnes. Aby sa tejto lži (cf. Vianočné prihovory Pia XII. v roku 1941 a 1942, ktoré jasne dokazujú pravý opak) dal punc vedeckosti, Saul Friedländer publikuje svoju štúdiu : «Pius XII. a Tretia ríša, dokumenty» (Paríž, 1964) pričom ku svojej práci vôbec nečerpá z archívov Svätej stolice. Vatikán tentokrát konečne zareagoval vydaním jedenástich zväzkov dokumentov, ktoré jasne a obsérne dokumentujú skutočnú činnosť pápeža Pia XII., rímskej kúrie a pápežských nuncií v rokoch 1939 – 1945 («Actes et documents du Saint Siège relatifs à la Seconde guerre mondiale», Vatikán, 1967 – 1981).

Ale vráťme sa ku samotnému koncilu. Na jeho pôde, ale hlavne v jeho zákulisí, sa rozvinula veľmi sofistikovaná kampaň za nové zedefinovanie vzťahu katolíckej cirkvi k židovstvu a ostatným náboženstvám.

Vedená hlavne predstaviteľmi slobodomurárskej lóže B'nai Brith (Label Katz, Ernst Ehrlich), Svetového židovského kongresu (Nahum Goldmann) a Amerického židovského výboru. Treba len dodať, že tieto SVETSKÉ organizácie hrali prím v celej kampani pred náboženskými, ktoré zaujali skôr rezervovaný postoj. (cf. STRANSKY Thomas : The Genesis of Nostra Aetate : An Insider Story; str.29-54, in LAMDAM Neville, MEL-

LONI Alberto (vydavateľa) : « Nostra Aetate : Origins, Promulgation, Impact on Jewish-Catholic Relations», Berlín, 2007).

Žiaľ, za účinnej spolupráce prelátov a teológov (koho záujmy v skutočnosti zastávali?) ako kardinál Augustin Bea, Gregory Baum a ďalších. Tento nátlak a zákulisné manévry vyústili v prijatí deklarácie «Nostra Aetate» (O postoji Cirkvi k nekresťanským náboženstvám) 28. októbra 1965. A to napriek nesúhlasu cirkví z Blízkeho východu a predstaviteľov prehlasovanej menšiny. Koncil tak ponúkol skutočne veľa, avšak bez akejkoľvek protihodnoty.

Táto Deklarácia (porovnaj text in extenso na portáli KBS.sk, v slovenskom preklade Stanislava Polčina, SJ) sa stala v rukách rabinov a sekulárnych organizácií účinným nástrojom najmä na paralyzovanie činnosti Kongregácie pre veci svätých.

Napriek zbožnému prianiu vyjadrenému redaktormi Deklarácie : «Keďže teda kresťania a židia majú také veľké spoločné duchovné dedičstvo, tento svätý cirkevný snem chce napomáhať a odporučať ich vzájomné poznanie a obapolnú úctu, čo možno docieľiť najmä biblickými a teologickými štúdiami a bratským dialógom ».

Aby však nezostalo len pri deklarovaní dobrých úmyslov voči židovstvu, biskup z Trentu zrušil ešte v roku 1965 uctievanie si pamiatky zavraždeného martýra (v roku 1475) Simona (San Simonina) z Trentu, ktorého vrahovia pochádzali z komunity tamojších sektárskych talmudistov. (cf. «Martyrologium Romanum» : Tridénti pássio sancti Siméonis píueri, a Judaeis saevissime trucidati, qui multis póstea miraculis coruscavit.) Jeho sviatok pripadal každý rok na 24. marca.

Zvrat v tomto prípade – uctievania si martýra- dvojročného Simona (San Simonina) z Trentu –zo strany trenského biskupstva nenastal ani vtedy keď profesor histórie na univerzite Bar-Ilan (Tel-Aviv) Ariel Toaff, publikoval v roku 2007 knihu : « PASQUE DI SANGUE. Ebrei d'Europe omicidi rituali.» (vydavateľstvo Il Mulino, Miláno).

Vo svojej práci tento naslovovzatý odborník na realie stredovekého židovstva v Itálii (pozri napríklad jeho práce o Židoch v Umbrii) demonštroval po dôkladnom štúdiu výpovedí obvinených pred súdom (najmä v hebrejčine a nárečí jidiš, ktoré vyšetrojúci neovládali) realitu a okolnosti zavraždenia nevinného Simona (San Simonina) z Trentu,sektou ktorá patrila k vetve aškenázov.

Vatikán po publikovaní knihy profesora Ariela Toaffa vo februári roku 2007 (mimochodom syna hlavného rabína mesta Ríma, Elia Toaffa) taktné mlčal a neinicioval zmenu škan-dalózneho rozhodnutia z roku 1965.

Avšak mlčať nemohol ani profesor Ariel Toaff, ktorého nátlak a existenčné hrozby prinútili stiahnuť prvé vydanie. O rok neskôr, v roku 2008, vydal nové «pозmenené»a doplnené vydanie. Tu zásadne revidovalzávery prvého vydania.

Teda ak hľadáme odpoveď na otázku: Prečo to robia? - história nám ponúka niekoľko interpretácií. Ak zoberieme do úvahy okolnosti ako agresivita, škandalizovanie v médiách a hlavne schopnosť vyvolať pocit vinyprináša želané výsledky pre svojich iniciátorov.

Niekoľko riadkov deklarácie Nostra Aetate sa tak stalo pascou pre Katolícku cirkev, ktorá naivne ustupuje (cf. Aféra inštalácie kláštora Karmelitániek v priestoroch tábora Oswiečim) s cieľom udržať stoj čo stoj ilúziu dobrých vzťahov so židovstvom.

JOZEF PALKOVIČ

Niet vari na svete takej ideálnej skutočnosti, aby aj z nej nemohol niekedy vzklíčiť dakajký ošklivý problém. Podnety na to môžu pochádzať azda až „od výmyslu sveta“ a na sémanticky masívnu šírku tohto slovenského úslovja som si spomenul aj preto, aby sa pri výpočtoch potenciálnych vyhládavačov rafinovaných nezhôd obozretno pamätalo najmä na nášho denno-denne snoriaceho záškodníka, vulgo dicto „Rohatého“, s obrovskou suitou svojich pomocníkov. Lebo sa môže niekomu zdať divné i to, prečo by sa mali dávať do antagonistického vzťahu tieto dva vyspelé klasické jazyky, keď obidva by si zasluhovali skôr rovnakú úctu a rešpekt, a to i preto, že okrem klasickej múdrosti a umenia oba tieto jazyky rovnako výdatne poslúžili i rodiacej sa múdrosti duchovnej, najmä kresťanskej.

Jednako, hore uvedená syntagma nevisí vo vzduchu, ale má reálny základ, a to i napriek tomu, že ona sama osebe je vlastne nezmyselná. Je to v podstate inotaj, či táto dvojica slov nie je skôr metaforou, kde pod „latinčinou“ sa myslí na starovekého a svätého Hieronyma (Sophronia Eusebia), ktorého pápež Bonifác VIII. vyhlásil za Učiteľa Cirkvi – a za gréčtinu sa niekedy majú odvahu skrývať niektorí súčasní teologickí elévi!

No v mojom prípade sa veci vyvinuli tak, že som sa dostal do konfrontácie s hore naznačeným kvázi problémom. V rámci svojich tzv. Biblicko-jazykových reflexií, ktorými som sa začal zaoberať v roku 2012, zvolil som si meditatívne vhodné témy z Biblie, ktoré som chcel publikovať pod stručným názvom Biblické reflexie. No takmer súbežne som prišiel na to, že bez správne aplikovanej jazykovej stránky aj myšlienkový obsah jednotlivých veršov posvätného textu je takmer nemožný a v každom prípade môže byť veľmi ochudobňujúci, ba niekedy až hriechne hlúpy. A takýto prípad sa stane zvlášť nepríjemný vtedy, ak sa zle preložený text Svätého písma prevezme i do liturgického Lekcionára, používaného v rámci Bohoslužby slova.

Takýto bol, a ešte i je, prípad štyroch vstupných dvojverší hebrejskej poézie z Knihy múdrosti, začínajúcich sa slovami: „Duše spravodlivých sú v Božej ruke, muka smrti sa ich nedotkne“. Čítavajú sa vo Sviatok všetkých svätých a pri omšiach za zosnulých (Múd 3, 1–4). Ako korektorovi tohto škandalózne preloženého textu, a to ešte i v druhom vydaní, no tiež zle opraveného Lekcionára, pokladal som za „svätú povinnosť“ upozorniť na to jednotlivých diecéznych Otcov biskupov, že do ich nevyhnutnej pozornosti posielam skorigovaný text týchto veršov, aby ich po svojom prípadnom odobrení rozposlali na svoje farské úrady.

Očakával som to v nádeji, že sa už viac než po sedemdesiatich rokoch prestanú čítať po kostoloch nehorázne preložené texty, ktoré naši bibliisti (zo SSV) prevzali ešte z českého vydania v Brne roku 1946, a navyše ešte i „obohatili“ o vlastné a rovnako veľké chyby! Tento text som elektronicky poslal Konferencii biskupov Slovenska, konkrétne Mons. Stanislavovi Stolárikovi, ktorý je v rámci KBS poverený starostlivosťou o takéto otázky, a to v nádeji, že aj ostatné prípady, ktorých nie je málo, budú sa konečne takto, a najmä promptne, riešiť.

Bola to však nádej márna, a o to ešte väčšie sklamanie, že takáto celkom jednoduchá záležitosť sa ne-

bodaj znova odsunie „ad infinitum“! Lebo za šesť rokov sa odvtedy v tejto veci neurobila nijaká náprava. Tajomník pána biskupa sa mi síce aj poďakoval, no s neveľmi jasnou poznámkou, že „oni to prekladajú z gréčtiny“! Nejasnou poznámkou preto, lebo dovtedy ešte nebolo ani náznaku, aspoň podľa môjho vedomia, žeby sa v Katolíckej cirkvi na Slovensku začala formovať dakajá, zrejme len veľmi pochybená opozícia voči Hieronymovej Vulgate, s neodôvodnenou preferenciou gréčtiny na úkor veľmi podozrivo odmietanej latinčiny!

Hlavné podozrenie z ignorovania Vulgaty však nepríjemne vyplynulo z článku Martina Kramaru, ešte

JURAJ CHOVAN REHÁK

Gréčtina verzus latinčina?

z predvianočného čísla Katolíckych novín z roku 2017. V ňom tento citovaný autor zaujal odmietavý postoj k návrhu francúzskych pánov biskupov upraviť šiestu prosbu modlitby Otčenáša, ktorá znie „a neuved' nás do pokušenia“. Svoj postoj vložil hneď do názvu tohto svojho článku, že „Zmena Otčenáša v slovenčine nie je nevyhnutná“!

No v tomto mojom článku nemám za hlavnú úlohu riešiť otázku, ktorú nepriamo nastolil odvážny pán Kramara, ani venovať sa všetkým štyrom spomenutým vstupným dvojverším hebrejskej poézie, ktorým sa už dostalo náležitej pozornosti v predchádzajúcich Biblicko-jazykových reflexiách, ktoré vychádzali v dvojtyždenníku Kultúra od 23. 9. 2015 do 17. 5. 2017.

O zmienenej nepríjemnosti sa tu dá hovoriť najmä preto, že meno autora článku sa momentálne spája i s jeho funkciou hovorcu KBS, takže sa vynára otázka, či hore citované tvrdenie, že Zmena modlitby Otčenáš v slovenčine nie je nevyhnutná, je zaštitené aj autoritou tejto inštitúcie. Lebo to by mohlo, vice versa, práve túto autoritu značne spochybniť!

Autor citovaného článku a jeho potenciálne odobrujúca KBS by v takomto prípade boli trápne prehladli skutočnosť, že Katolícka cirkev na Slovensku, a nielen na Slovensku, lež i vo Francúzsku, ba na celom svete po stáročia a denne vari nespočetnekrát používala modlitbu Otčenáš podľa Hieronymovej Vulgaty v tradičných Tridentických omšiach do konca Druhého vatikánskeho koncilu (1962), a podľa Motu propri[a] pápeža Benedikta XVI. fakultatívne dodnes.

Nuž, aký je vlastne rozdiel v tejto neapretovanej (a) a v apretovanej (b) časti modlitby Otčenáš:

- „a neuved' nás do pokušenia“ (podľa grécko-nemeckého podania),
- „a nedaj nás zviest' pokušeniu /do pokušenia/ (po Hieronymovej úprave latinského textu).

Hieronym upustil od slovesa „viest“ (uviesť), grécky: „eisenegkés“, nemecky: „führen“, ale nevzal do úvahy ani latinské sloveso „ducere“ čiže „viest“, ale nahradil ho slovesom „zviest“ čiže „inducere“ a dal ho ešte i do gramatického tvaru konjunktívu 2. os. sg. „inducas“ (oproti

indikativu, ktorý znie „inducis“). A konjunktívne sloveso „inducas“ spojil ešte i s konjunktívne záporovou časticou „ne“ – čo značí: „nie aby, niežeby“.

Konjunktívna konštrukcia tejto prosby sa okrem toho viaže i na tzv. „Intenciu slovesného deja“, ktorá ako každá gramatická kategória má svoj obsah i svoju formu a tvorí sa pri každej „väzbe sloves s neurčitkom“ – Väzobným slovesom je v hore uvedenom prípade sloveso „dat“ (alebo nechať) a „neurčitkom“ je sloveso „zviest“.

Preto do takéhoto kontextu „Intencie slovesného deja“ i „väzby sloves s neurčitkom“ možno zaradiť aj to

laný svätec, teológ, básnik a filozof, bude vari aj medzi prvými, ktorých by sily New age tohto sveta, ak by sa im ho podarilo ovládnuť celkom, dali azda i na „index librorum prohibitorum“!

A v tomto ohľade by im dnes mohli byť k dispozícii aj niektorí slovenskí, a takzvaní „morálni“ teológovia, ako to už dal najavo i „jeden z nich“! Lebo ak sa Hieronymova osobnosť vníma pod vplyvom svetských kruhov prevažne len ako zjav vynikajúceho lingvistu doby (zač. 4. st. n. l.), v skutočnosti ešte oveľa vyššie možno nastaviť aj „latku“ jeho teologickému zápalu a prahnutiu po jeho maximálnej výške. Práve táto

túžba nasmerovala kroky tohto pôvodom južného Slovana z Dalmácie do vtedy ešte gréckej a pomerne blízkej Kapadócie. Prilákala ho tam grécka ranokresťanská teológia tzv. Kapadóckych otcov, z ktorých najjasnozrivejšiu hlavu, svätého Gregora Naziánskeho, si Hieronym zvolil za svojho učiteľa.

Pápež Damaz takto všestranne – teologicko-filozoficky, ba i poeticko-filologicky disponovaného Hieronyma poveril jazykovou úpravou Svätého písma preloženého do ľudovej latinčiny, zvanaj Itala, o ktorej vpredu už bola reč. Lenže okrem úpravy Italy, Hieronym „ex privata industria“, podujal sa apretovať i texty Starého zákona (zmluvy), no zjavne tiež aj s požehnaním toho istého staručkého a svätého života pápeža Damaza, ktorý si Hieronyma obľúbil a zvolil i za svojho osobného tajomníka.

Hieronym pokladal za nevyhnutné porovnávať aj latinské a grécke texty Svätého písma – Starého i Nového zákona, ale ani v rámci tejto úlohy nemohol upustiť od svojho apretorského zápalu, čiže štylisticko-jazykovej úpravy, ktorou sa tak výnimočne prezentoval práve v druhom dvojverší spomenutej hebrejskej poézie z Knihy múdrosti, a to hneď po takejto apretúre latinského textu spomenutej prosby Otčenáša: „a nedaj nás zviest' do pokušenia“ – „et ne nos inducas in tentationem“! No pri Hieronymovej apretúre tohto hebrejského dvojveršia treba zvlášť zbystriť pozornosť.

Ako vynikajúcemu znalcovi latinčiny bola Hieronymovi iste dobre známa spoločensko-politická syntagma „consilium et sapientia“, čo značí, že sa tým myslelo na „politickú a štátnickú múdrosť“, teda múdrosť v svetskom ohľade. Takto to v svojom Latinsko-slovenskom slovníku v roku 1929 zaevidoval aj Alojz Wžentek, a to na s. 623). A v úvahe nad týmto klasickým spojením Hieronym logicky mohol ľahko prísť i na „spásnu“ myšlienku utvorenia podobnej, ale duchovne orientovanej syntagmy, ktorá by sa konštituovala ako pomyselný derivát latentnej syntagmy „consilium et sapientia“, teda s lexikálnou výpožičkou znenia múdrosti z Italy, ale iba na označenie pojmu duchovnej múdrosti, s metaforickým

ponímaním zrenia duchovného (ako schopnosti zvláštneho „videnia očami viery“. Práve v takomto zmysle to vyplýva z analýzy prvého verša spomenutého druhého dvojveršia.

Bol to artikulačne všeobecne známy jazykový jav uľahčovania výslovnosti, zvlášť v jazykovom povedomí prostého ľudu. Tento jav je v jazykovede známy ako asimilácia čiže spodobovanie hlások, keď (napríklad v slove sapientia) k hláske „s“, ktorá sa vyslovuje v prednej časti úst či jazyka, podľa totožnosti miesta artikulácie sa pridala i hláska „i“. Takto vznikla dvojica tzv. predojazyčných hlások „s+i“, ktorá zmenila klasickú podobu slova sapientia na sipientia,

No substantívum „sipientia“ už nie je plnovýznamovým podstatným menom, vyjadrujúcim múdrosť, ako ho malo v kontexte s Italou, ale iba odkazuje na múdrosť duchovnej sémantiky. A v takomto zmysle ho možno označiť za homonymickú, respektíve špecificko-historickú súčasť novodobej latinskej lexiky.

Toto substantívum bolo teda pomocne prevzaté len na vyjadrenie pojmu duchovnej múdrosti, v úzkom prepojení na už spomenutú svetskú múdrosť, obsiahnutú v slovnej dvojici „consilium et sapientia“. Má teda len vzťažný charakter, a to po ňom prebrali aj jeho deriváty (odvodeniny), čiže adjektíva „sapiens“ či „sapientes“ (v singulári alebo pluráli), ktoré iba označujú osoby, čo spadajú pod pojem duchovnej múdrosti (a nemusia to byť nejakí mudrlanti). No a vice versa, pri záporných adjektívach „insipiens“ či „insipientes“ ide o ľudí, čo nespádajú pod pojem duchovnej múdrosti, ale tiež vôbec nie sú to dakají „pošetilci“, ako to čítame v českom texte, alebo „Nemúdri“, ako ich označili slovenskí bibliisti, ešte aj v tom nedostatočne opravenom vydaní liturgického Lekcionára.

Jednako, žiaľ, aj náš „na slovo vzatý“ lexikograf Alojz Wžentek, ktorý v svojom Latinsko-slovenskom slovníku uverejnil viacero významných indícií, na základe ktorých bolo možné prísť k takémuto chápaniu týchto prídavných mien, na 325. a 327. strane tohto slovníka sémanticky stotožnil výrazy insapiens a insipiens s ekvivalentmi nerozumný, hlúpy a substantívne ako blázon a hlupák. No i tu platí, že aj zručný majster tesár sa niekedy „utne“, keď v lexikografovi Wžentekovi mylne prevládol Wžentek etymológ!

A preto v prípadnej reedícii tohto vzácneho slovníka všetky hore uvedené sklzy (lapsusy) treba odstrániť, alebo presunúť do poznámky na záver slovníka! Druhé vydanie tohto slovníka bolo by veľkým a mimoriadnym kultúrnym počínom pre generácie, ktoré už čoskoro prídu po nás! A práve takto nešťastne prekladali výraz „insipientes“ všetci doterajší prekladatelia, čomu sa svätý Hieronym chcel zo svojho povestne prisneho rešpektu prikazov evanjelia čo najrozhodnejšie vyhnúť. Tu uvedieme jeho chybný preklad:

„Visi sunt oculis insipientium mori“, ... : a) „Zdály se mrtvými očím pošetilců (český preklad z roku 1946); b) „Nemúdri sa nazdávali, že sú mŕtvi“ (slovenský Lekcionár); c) „Očami neprívržencov duchovnej múdrosti boli videní [len] umierať“, „Oči neznaľých duchovnej údrosti ich videli [len] umierať“.

(Preklady pod bodom „c“ sú podľa biblicko-jazykových reflexií.)

Prekladatelia v prvých dvoch príkladoch okrem chybné preloženého

vzťažného adjektíva „insipientium“ (čo je genitív plurálu od insipientes), teda tých, čo nespádajú pod pojem duchovnej múdrosti, ale nie ako „pošetilci“ či „Nemúdri“ (čo je len jemnejšie označenie „hlúpych“). Lebo to sú podľa veľkého „mra-vokárcu“ Hieronyma evanjeliivo hriešne výrazy.

Ale okrem týchto chýb doterajší bibliisti asi nikdy nepočuli, že výraz „mori“ nie je „príčasie“, „mŕtvi“, čo prekladatelia zrejme preložili len tak „od oka“, ale je to nepravdivé sloveso (v neurčitku) „umierať“! Je totiž ono aj v tom už spomenutom hesle rehoľného rádu trapistov „Memento mori“, čo po slovensky znamená „Pamätaj (že raz budeš) umierať!“

Ako teda vidieť, i pri zmienke o tomto stredovekom mníšskom hesle možno aplikovať ideu tzv. Intencie slovesného deja, ktorá sa tvorí pri každej „väzbe sloviess s neurčitkom“ a ktorá poslúžila i pri konjunktívnej konštrukcii šiestej prosby Otčenáša. Termín Intencia slovesného deja pochádza od Eugena Paulinyho a ako gramatickú kategóriu ju rozpracoval Ján Horecký.

Teda použitá konštrukcia tejto otčenášovej prosby nie je nijaká napochytr vymyslená syntaktická finta, ale má svoje opodstatnenie ako každá gramatická kategória, ktorá má svoj obsah i svoju formu. Tvorí sa teda pri každej väzbe sloviess s neurčitkom. – Väzobným slovesom je v hore uvedenom prípade sloveso „dat“ (alebo nechat) a „neurčitkom“ je sloveso „zviest“.

V predchádzajúcej časti tejto štúdie čitateľ mohol prísť k poznaniu, že dojem rozdielnosti úrovne biblického textu nezavšiel od toho, či bol napísaný v gréčtine alebo v latinčine. Lebo okrem základného postulátu, ktorým je Božie vnuknutie čiže „inšpirácia“, druhým a dôležitým komponentom nie je ani tak jazyk „sám osebe“, ale jeho gramaticko-syntaktické komponenty, vložené do autorského štýlu a kompozície. Preto je samozrejme, že aj z dvoch alebo i viacerých jazykov môžu vyjsť obsahom tie isté texty, úplne rovnocennej úrovne. No treba zdôrazniť, že osobitnou súčasťou gramaticko-syntaktických komponentov literárneho štýlu autora je práve vpredu rozpracovaná dvojica gramatickej kategórie slovesných tvarov – indikatívu (čiže oznamovacieho spôsobu), ale najmä konjunktívu, ktorý oproti indikatívu vyjadruje niečo, čo sa ešte neexistuje, ale čo by sa malo alebo mohlo uskutočniť.

Tu vzniklo nedorozumenie, najmä preto, že nie všetky jazyky majú tento gramatický tvar. Nemá ho ani gréčtina, ani nemčina, ba ani slovenčina. To však neznamená, že keď Gréci alebo Nemci konjunktív v svojej jazykovej výbave nemajú, nemohli by si ho zo svojich jazykových zdrojov sémanticky plnohodnotne nahradiť, hoci aj opisom. V slovenčine môže tu formálne poslúžiť častica „nech“.

A pozrieme sa, aký je vlastne rozdiel medzi indikatívom a konjunktívom v konkrétnej výpovedi! Napríklad: v slovenskej otázke „aký som?“, by latinská podoba indikatívu znela „quaenam sum?“, ale v konjunktívom tvare by znela „quaenam

sim“. Lenže jej obsah by po slovensky znel „aký by som mal alebo mohol byť? A práve toto je prípad, keď nemeckí prekladatelia jeho nerešpektovaním celkom naruby obrátili zmysel Evanjelia podľa Jána (Jn 18, 37).

Hore označený text sa týka kľúčovej otázky, keď Pilát na svojsky pochopený výrok vyšetrovaného Mesiáša, že „jeho vladárstvo nie je z tohto sveta“, odpovedal: „Tak predsa si vladár“ – ergo rex es tu“? A ako odpoveď na túto Pilátovu otázku Ježiš podľa nemeckého textu mal vraj dať túto (a nebojme sa to povedať) – hlúpu odpoveď: „Du sagst (recht), ich bin ein König“ (sám hovoríš, a správne, ja som kráľ).

Tragédia tejto nemecky citovanej vety väzí totiž v tom, že nemeckí bibliisti túto vetu preložili sice správne, ale z ideovo niekým zmenenej pôvodnej latinskej vety, a to na podobu: „Tu dicis, quia rex sum ego“ (ty [sám] hovoríš, že som vladár), keď pôvodné latinské znenie tejto vety, zrejme po Hieronymovej apretúre, určite znelo takto: „Tu dicis, quia rex sim ego“ (to [len] ty hovoríš, že by som mal byť vladár).

Nevedno presne, kto a kedy z tohto Ježišovho výroku odstránil konjunktív „sim“ a vložil doň indikatív „sum“. No autor tohto nerozumného (a možno i vedome záškodnícky chceného) činu obsah Ježišovej výpovede tým obrátil „hore nohami“. Lebo odstránením konjunktívu „sim“ z Ježišovej výpovede zanikla i celková modalita tejto Ježišovej výpovede, ktorá sa konfúzne zmenila na prítakávanie Pilátovmu stanovisku, čiže s faktickým odobrením nepravdy tohto Pilátovho výroku. A práve takýto nepravdivý výrok sa nemeckým prekladateľom, incredible dictu, podarilo vložiť do Ježišových úst ako spodstatnenej Pravde!!

Preto tu treba povedať, že nemeckí prekladatelia, ako i všetci ich inonárodní prívrženci svojim príklonom ku gréčtine a odklonom od Hieronyma a jeho latinčiny v podstate nefandia gréčtine (ani nemčine), ako by si azda mohli myslieť, no skôr s'aby iba kvitovali hlúposť, keď ktosi z odporcov latinskej Vulgaty vetu z Evanjelia podľa Jána (Jn 18, 37) „Tu dicis, quia rex sim ego“, vierolomne, a či len z nevedomosti zmenili na „Tu dicis, quia rex sum ego“ a vložili ju aj do Hieronymom už zapretovanej Vulgaty, ako by to bola práca samého Hieronyma, ktorá v ostatnom vydaní z roku 1946 vyšla i s touto chybou. A je namieste otázka, či tento defekt tam netrčí už viac než 560 rokov, keď latinská Biblia prvýkrát vyšla tlačenou!!

Takže tento pľuhavý nešvár bude treba z Hieronymovej Vulgaty odstrániť čo najskôr, aby sa už ďalšie jej vydania konečne vyhli tejto priam sírou páchnucej deformácii!

A práve tento prípad možno použiť ako ukážku deštrukcie nemeckého textu, ktorá vyplývala z nerešpektovania latinského konjunktívu v nemeckom texte Ježišovej výpovede na Pilátov výrok: „Ergo rex es tu“ (tak predsa si kráľ). Ale táto nemecká odpoveď je svojou nepresnosťou dvojnásobne skreslená, čo je na príslušných nemeckú precíznosť veľmi zarážajúce! Pilát totiž ako sudca položil vyšetrovanému Ježišovi otázku, ktorú citoval zo židovského

udania, že Ježiš sa vydával za „vládára“ Židov, čo v tom čase platilo ako útok na územnú celistvosť Rímskej ríše. A takýto delikt sa vždy stíhal trestom smrti. A toto židovská Veľrada chcela dosiahnuť „za každú cenu“!

Preto termín „kráľ“, ktorý nemeckí bibliisti naskrze nepremyslene vložili do Pilátových i Ježišových úst, bol nielen právne od veci, ale i historicky zmätočne pomýlený čin. A ako Židia, tak i Pilát mohli tu použiť iba termín „rex“, ktorý v tom čase uvádzal i hrdelnú kauzu Ježišovho udania židovskou Veľradou a meno kráľ sa zaviedlo až po roku 815, teda po smrti posledného cisára Rímskej ríše Karola Veľkého („Karla“ der Grosse)!

A túto zámenu pojmu „vládár“ za azda honosnejší, a teda i príťažlivejší titul kráľ v tom čase (prvé desaťročia n. l.) mohol tu zmätočne podstrčiť aj sám Rohatý. Lenže oveľa prirodzenejším subjektom takejto časovo hlúpej anticipácie pojmu „kráľ“ mohli byť aj autori tohto nemeckého textu, totiž: Konstantin Rösch (Das Neue Testament, 1940) a Fritz Tillmann (1962).

Hlavným adjutantom v tejto historickej úchylke, ktorá sa votrela do biblického textu, bola a ešte stále je, pomerne nízka úroveň poznania evanjeliových súvislostí k tejto téme a dráme ľudského vykúpenia z prvotného hriechu, a azda len slabá znalosť latinčiny a historických realií biblistov. V mojom veku blížiaci sa „nonaginty“ v hľadaní pôvodcu nerozumnej zámene konjunktívu „sim“ za deštrukčne aplikovaný indikatív „sum“ v hore citovanej vete, som odkázaný už len na domáce bibliografické pomôcky a internet. Ale skúmať archívne dokumenty vo vatikánskych a iných archívoch, napríklad rukopis Hieronymovej apretúry Nového zákona, mohol by sa podujat pracovník aspoň o tridsať rokov mladší.

Ide o kontrolu rukopisného textu, ktorý apretoval Hieronym a z ktorého sa pravdepodobne okolo roku 1455 vysádzalo i prvé Gutenbergovo vydanie latinskej Bible. A autorstvo tejto zmeny možno zatiaľ najskôr pripísať Gutenbergovmu apretorovi. Lebo teraz je viac-menej istá len jedna vec, že v Ježišovej odpovedi, či je „vládárom“, aj keď tento raz už nie v spojitosti so „Židmi“, na čo sa Pilát pýtal v prvej otázke vyšetrovacieho procesu, a Ježiš to „expressis verbis“, teda rozhodne poprel so slovami, že ak by jeho vladárstvo malo byť „z tohto sveta, jeho služobníci by sa určite bili, aby sa nedostal do rúk Židov“.

Lebo z týchto Ježišových slov mohlo byť Pilátovi jasné iba odmietnutie jeho židovského, teda konkrétneho vladárstva, ale na potenciálne znejúce vladárstvo, ktoré vyplývalo z Ježišových výrokov o vladárstve „nie z tohto sveta“ (non de hoc mundo) či ešte v oveľa tajomnejšom poňatí, že jeho vladárstvo non est „hinc“, čo je latinská príslovka s miestnym i časovým významom. Preto nemeckí bibliisti ju nemohli preložiť presne, keďže jej pripisovali iba miestny význam (napr. daher, stadiaľto), čo od nich potom prebrali aj slovenskí bibliisti!

Zvláštnosťou tejto latinskej príslovky ešte navyše je, že oba vý-

znamy – miestny i časový, vyjadruje spojené. Pilát teda musel zostať bez konkrétnejšieho vysvetlenia a odpovede. Ježiš totiž svoju účasť v tomto súdnom dialógu mohol pokladať aj ako jednu zo svojich záverečných katechéz, pri ktorej nemal na myslí Piláta, ale svojich učeníkov, a ktorej dokončenie rezervoval len pre nich a svojich perspektívnych vyznávačov.

Ale skutočnosť bola taká, že Ježiš aj ako absolútna dôslednosť, hoc tesne pred svojim umučením vec svojho „vládárstva“ ešte stále nemohol pokladať za skutočnú. Lebo on až po svojom z mŕtvych vstání mohol aj otázku svojho vladárstva pozitívne uzavrieť ako dar od svojho Nebeského Otca za vykúpiťské dielo, ktorým sňal z ľudstva obrovský balvan jeho prvotného hriechu. A preto Ježiš túto veľkolepú skutočnosť chcel oznámiť čo najskôr a len svojim jedenástim učeníkom ako tým najpovolanejším adresátom tejto katecheticky završujúcej správy, že „bola mu daná všetka moc na Nebi i na Zemi“, čo o tom ako o najpotešiteľnejšej informácii pre ľudstvo podáva Evanjelium podľa Matúša (28, 18).

A aspoň tu by sme si mohli poslúžiť aj nemeckým príslovím, že ak je koniec dobrý, všetko je dobré (Ende gut, alles gut). Ale i to najvýstižnejšie príslovie má len relatívnu platnosť, keď práveže zásluhou sľužovaného textu nemeckej Bible k tejto otázke ešte stále väzime v traume čias nášho vykúpenia. Veď rokom 2018 sa zavŕšilo viac než 560 rokov diabolskej infiltrácie Vulgaty, s pochybenou prezentáciou samého Ježiša Krista, ako o tom už bola reč vpredu.

Lenže až v závere tejto štúdie som zacítil výraznejší podnet prečítať si aj vstupnú poznámku F. Tillmanna k svojmu prekladu („des Neuen Testaments“) z roku 1962, kde ma upútala táto veta: „Die Übersetzung basiert auf dem griechischen Urtext, berücksichtigt aber auch den Text Vulgata.“ (Preklad sa zakladá na pôvodnom gréckom Texte, ale s prihliadnutím aj na text Vulgaty.) Lebo o čom sa doteraz dalo iba tušiť, týmto priznaním sa potvrdilo ako otrasná skutočnosť, že aj sabotáž spáchaná na Hieronymovi, sa už môže prezentovať ako organická súčasť Vulgaty!

Zločinné individuá (tu totiž možno rátať i so širším záškodníctvom), zámenu konjunktívu „sim“ zmenili na indikatív „sum“, aby takto krajne spotvorenú vetu, hoci len malou hláskovou zmenou, prepašovali do Hieronymom apretovanej Vulgaty. Tento zásah sa však týka len začiatku vety Evanjelia podľa Jána: Tu dicis, quia rex sum ego, ktorá spod Hieronymovho „stylusu“ vyšla ako: Tu dicis, quia rex sim ego (Jn 18, 36-37).

Tu však nejde len o spotvorenú vetu, ale obávam sa, či tento atribút spotvorenosti sa nevzťahuje i na jej autorov – zrejme „kýmsi“ pomýlených biblistov. A táto spotvorenosť sa týka prinajmenšom dvoch špeciálnych pák, ktoré má k dispozícii Rohatý. Jednou je jeho schopnosť vyvolať u človeka pocit spavej lenivosti, a druhou je ešte účinnejšia možnosť, na čo upozornil jeden z najvýznamnejších teológov a filozofov 11. stor. – svätý Anselm z Canterbury,

ďalší Učiteľ Cirkvi. Je to tzv. Mysterium ineptionis, čo by sa dalo preložiť aj ako Tajomstvo hlúposti alebo osprostnosti.

Rohatý má teda k dispozícii dve hore citované a veľmi účinné „tajomstvá“. Preto nejde len o neschopnosť prekladateľov Bible rozlíšiť tvary konjunktívu a indikatívu, ale aj o veľmi hrubú povrchnosť zapríčinenú lenivosťou alebo obyčajnou ľudskou únavou. A tak mi nedá, aby som v súvislosti s tou spotvorenou a vpredu citovanou vetou okrem tých dvoch nemeckých biblistov nepoukázal na toho hlavného, nfernálneho koryfeja tejto jej sémantickej deštrukcie, ktorým podľa všetkých indícií tento stáročia pretrvávajúci záškodnícky čin možno pripísať len na vrub Zlého.

Lebo jednoduchou zmenou konjunktívu „sim“ na indikatív „sum“ sa diabolsky spotvorená veta prepašovala i do Hieronymovej Vulgaty. A tu treba pripomenúť, že tento zločinný zásah sa týka Evanjelia podľa Jána, na ktorom akoby sa Inferno osobitne vŕšilo za jeho detinsky vrúcnu prítulnosť k Ježišovi: „Tu dicis, quia rex sum ego“, ktorá spod Hieronymovho „stylusu“ vyšla ako: „Tu dicis, quia rex sim ego“ (Jn 18, 36-37)! Čiže v tej spotvorenej vete so „sum“ vyšetrovaný Ježiš na Pilátovu pripomienku – Tak predsa si vladár (resp. kráľ) súhlasne prítakáva: „Tak je, ako hovoríš, som vladár“, ale v tej druhej, so „sim“ Ježiš oponuje: „Ty (to len)hovoríš, že by som mal byť vladár“.

Potvrdzuje to aj A. Wžentek, že pri spojke „quia“ „na označenie cudzieho mienenia sa používa konjunktív“. Lenže správny obsah tohto Evanjelia podľa Jána sa dá pri troške rozumného uvažovania zistiť z textu, ktorý po inkriminovanom latinskom texte bezprostredne nasleduje bez akejkolvek gramatickej záťaž, keby prekladatelia boli mašli chut' si ho prečítať. Lebo ide o to, že zmysel tohto textu hovorí práve o tom, že sám Ježiš tu odôvodňuje, prečo nemôže a či skôr nechce byť dajakým pozemským vladárom, resp. kráľom. A ak by niekomu ani to nestačilo, nech si prečíta Ježišove slová z Evanjelia podľa Matúša, že „Syn človeka neprišiel, aby sa mu posluhovalo, ale aby sám slúžil (Mt 20, 28). A to isté píše aj evanjelista Marek, navyše i s maximálne významným dodatkom Ježišových slov, že on nielenže neprišiel, aby sa mu posluhovalo, ale aby dal aj svoj život ako výkupné za mnohých – „non venit ministrari, sed ministrare et daret animam suam quam redemptionem pro multis“ (Mk 10, 45). A toto sa absolútne nezrovnáva so stanoviskom citovaných nemeckých biblistov, ktorým, žiaľ, podľa hli i naši a množože i mnohí bibliisti vo svete!

Pápež Pius XII. roku 1944 nariadil revíziu Vulgaty, aby sa v novom vydaní roku 1946 prípadné chyby odstránili. No určení cenzori zrejme jazykovú stránku tohto vydania neboli schopní ustrážiť. Takže jazyková chyba, ktorú sa tu pokúšam reklamovať, viac než 560 rokov od jej prvého vydania tlačou, pravdepodobne permanentne mátoží na stránkach ohrdanej Vulgaty.

A je reálne nebezpečenstvo, aby to nebolo „ad infinitum“.

Bol krásny letný deň, čistý vzduch, čistá obloha bez mráčika, no pre chlapcov, čo dnes pasú kravy na lúke, bol celkom obyčajný. Nemajú iné na práci, len strážiť si svoje kravy živiteľky. Občas vyzerajú, či sa na oblohe nezjavia obláčiky, ktoré by im spríjemnili poobednú páľavu. Odháňajúc muchy zo spotenej tváre. súcítia s dobytkom, ktorý trpí väčšmi, keďže si ich samy odohnať nevedia.

Chlapci podídu občas bližšie ku kravám a žujúc si stebielko trávy, na ktorom dokážu i zapísať, halúzkou ako vejárikom odoženú im muchy z hláv.

Matúš je o dva roky starší od Albína a zručnejší pri vyrezávaní figúrok z dreva, čím si často kráti dlhú chvíľku. Albín má zasa dobrý postreh vypátrať úkryt čmeliakov a namočiť si k nim do medu svoju slamku a potom si ju vychutnávať jedna radosť. Na lúke nepozná väčšej dobroty.

Toto miesto, akokoľvek Bohom obdarené, sa im zdá skôr Bohom zabudnuté. Hovorievajú tak preto, lebo bývajú tam, kde líšky dávajú dobrú noc. V škole sú spolužiakmi skôr neprijímaní. Volajú ich horali. Do školy chodia na striedačku po týždni a pre množstvo vynechaných hodín ich nechcú učitelia ani klasifikovať, už vôbec nie skúšať, však nemôžu nič vedieť. Mimochodom, z Albína vyrastie majster maturant a vyštuduje matematiku s vynikajúcim prospechom. Z Matúša bude šikovný remeselník, ovládajúci každé remeslo. Dievčatá sa za nimi moc neobzerajú, skôr sa posmieávajú z ich vyťahaných kolien na nohavičiach. Topánky buď ločkajú za nimi, alebo tlačia na palcoch. Dobrí ľudia, ktorí im ich podarovali, mali s nimi väčší súcít ako režim, ktorý ich potreboval zotročiť a zlomiť nesplniteľnými kontigentami. Budovanie socializmu s ľudskou tvárou akoby pre nich malo opačný význam - budovanie spoločnosti bez ľudskosti. Ktosi im vymyslel názov kulaci. No v skutočnosti to boli ľudia milujúci svoju zem, živiteľku, rodnú hrudu, v ktorej mali hlboko svoje korene a do ktorej radi vkladali aj svoje kosti v nádeji na vzkriesenie.

Našťastie sa zacloní to páliace slnko a horúčava sa zmierni. Od lesa zavial aj príjemný vánok a ticho vystriedalo jemné ševelenie lístia. V povetrí bolo tušiť niečo tajuplné. Kravy zdvihli hlavy a otočili ich smerom k lesu. Vánok nasávali do nozdier a prestali sa pásť. Trvá to už pár sekúnd, čo sa nepasú a to pritiahne pozornosť oboch chlapcov. Kravy až príliš spozorneli a vycierajú zuby, akoby zvetrili medveďa.

Chlapci sa mlčky pozrú tým istým smerom, odkiaľ kravy zvetrili niečo neobvyklé, stfpli od úžasu a nezmôžuc sa na slovo, nezbadajú, že kravy sa už rozbehli smerom k domovu Chodníčkom denne vyšliapaným dnes to berú galopom.

To, čo chlapci vidia, poznačí ich život do takej miery, že nebudú môcť prejsť okolo svojej hory, aby nepomysleli na zážitok z tohto dňa. Akoby im niekto premietal film. Sen to nemôže byť, veď kravy to vyplašilo na útek ako prvý a oni by sa mali čím skôr rozbehnúť za nimi.

Od vzrušenia ani nedýchajú. Pred nimi pochoduje vojsko, chlapi tak dva a pol metra vysokí, v krásnom odeve, plášte

ANNA HRABOŠOVÁ

Božie právo

sponou upnuté na ramene im povievajú ako jeden, idú v štvorstupe a ten sa zahýba vzadu v hore, končiac až nevedno kde. Ich krok je tichý, ani vetvička nepraskne pod nohou, ale sú skutoční. Ešte pár krokov a budú celkom blízko. Je načase zutekať.

Čo povedia doma? Vysmejú ich? Pokúsia sa im to vyvrátiť? Uveria?

Už sú blízko rodičov, ešte pár jeleních skokov, treba preskočiť jedličku, čo im stojí v ceste, prudko zatočiť doľava, a sú v bezpečí.

Tetka, čo býva najbližšie k ich chalupe za nimi volá: „Ale čo tak bežíce, chasni? Čože sa vám stalo?“

„Videli sme pochodovať takých bielych v dlhých plášťoch, hore nad Grúnikom, od lesa idú sem.“

Koktavo hovoria jeden cez druhého a ona s pokojom odvetí: „Ale, toho sa nebojce, to je Božie právo!“

Chlapci sú už teraz znova v pomykove, akože cetka o tom vie a nikto im o tom nič nepovedal? Hovorí to s takým kľudom, akoby to považovala za samozrejmosť. Dnes sa pre nich stal tento zážitok témou číslo jeden a dlho do noci nebudú môcť zaspáť, lebo spoznali tajomných obyvateľov svojich hôr.

Keď pôjdete štiavnickými horami, vedzte, že najdlhšia dedina na Slovensku ukrýva svoje tajomstvo „Božie právo“, ktoré tu čaká na svoj čas. Mne svoj zážitok porozprávali Matúš s Albínom po štvrtstoročí a pritom nič nestratilo zo svojej záhadnosti a tajuplnosti.

